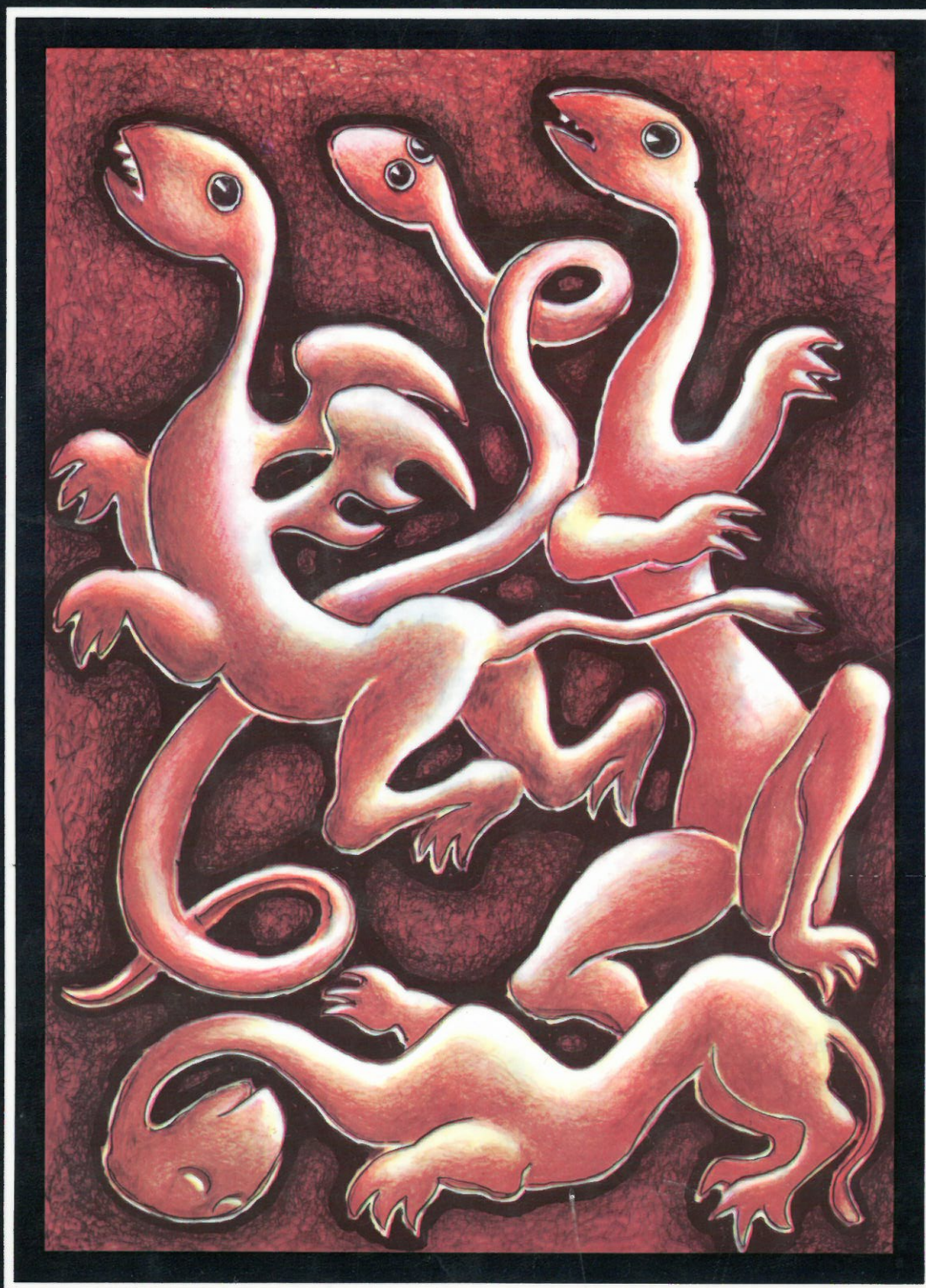

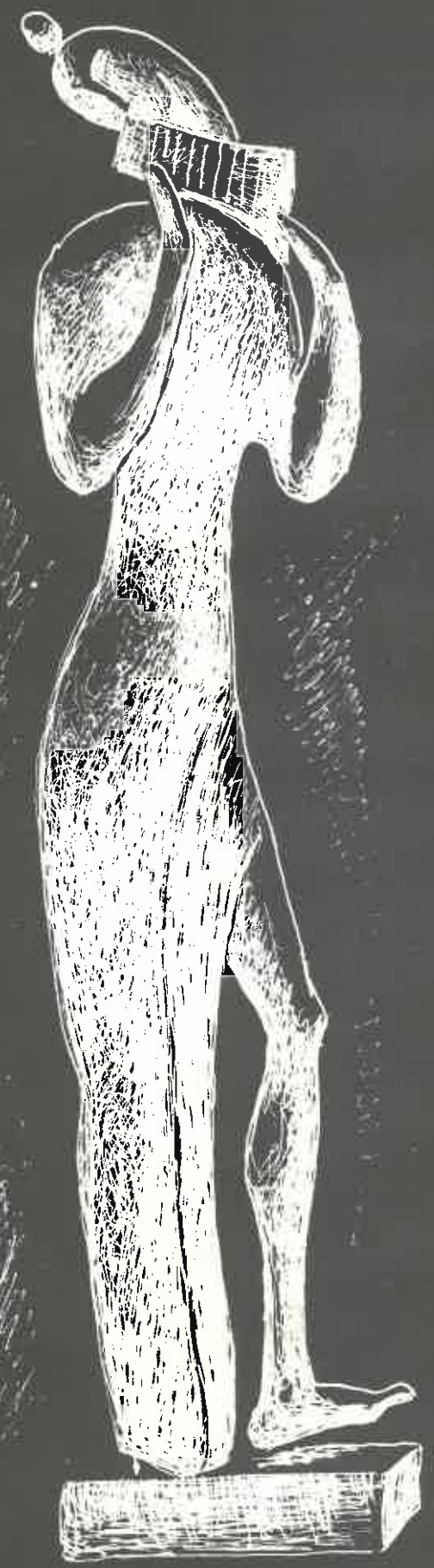
IRIMESCU

Crismenon

Inv. 1454

From the

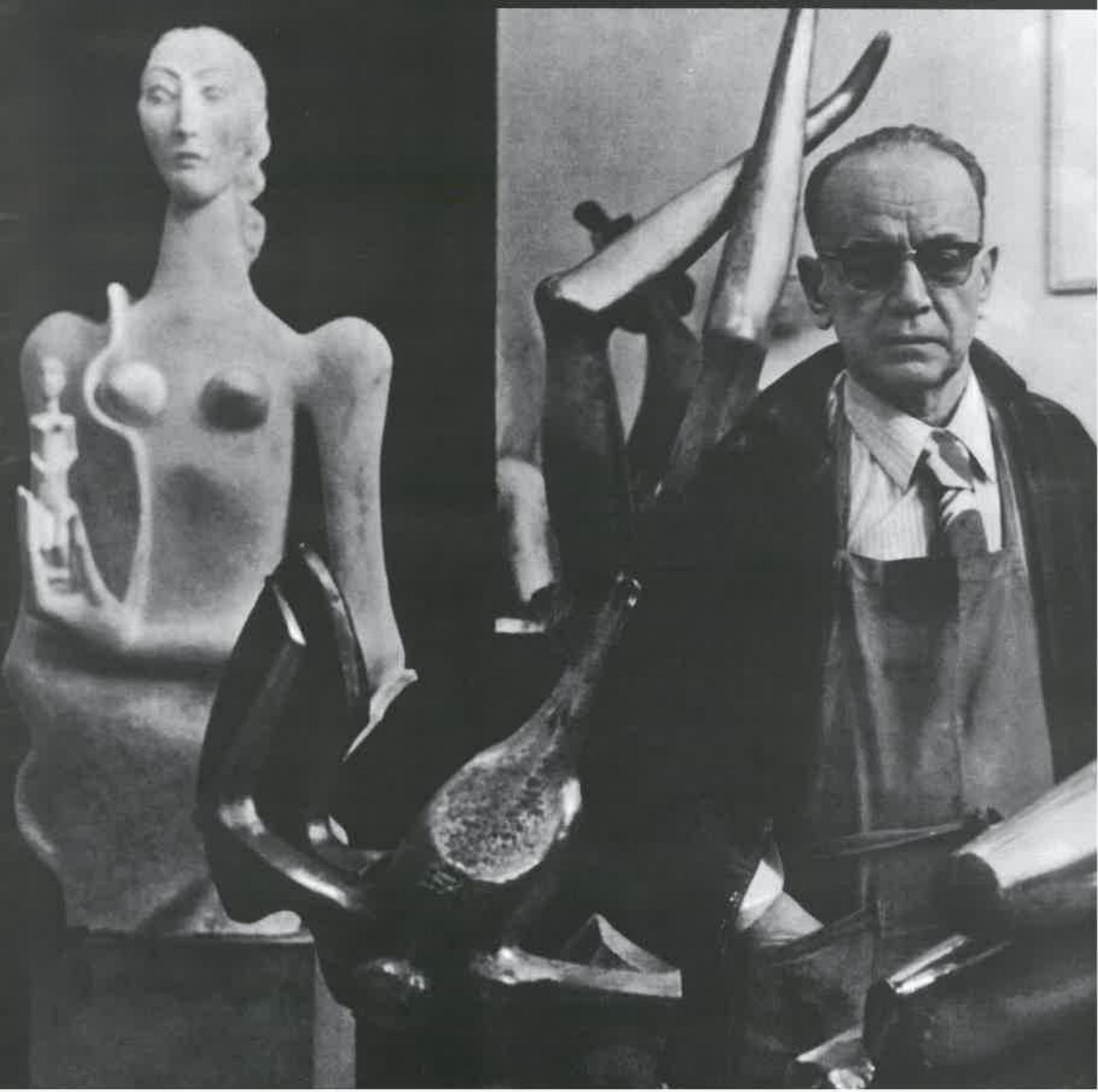

W. S. Prichard

IRIMESCU

Alexandru Cebuc

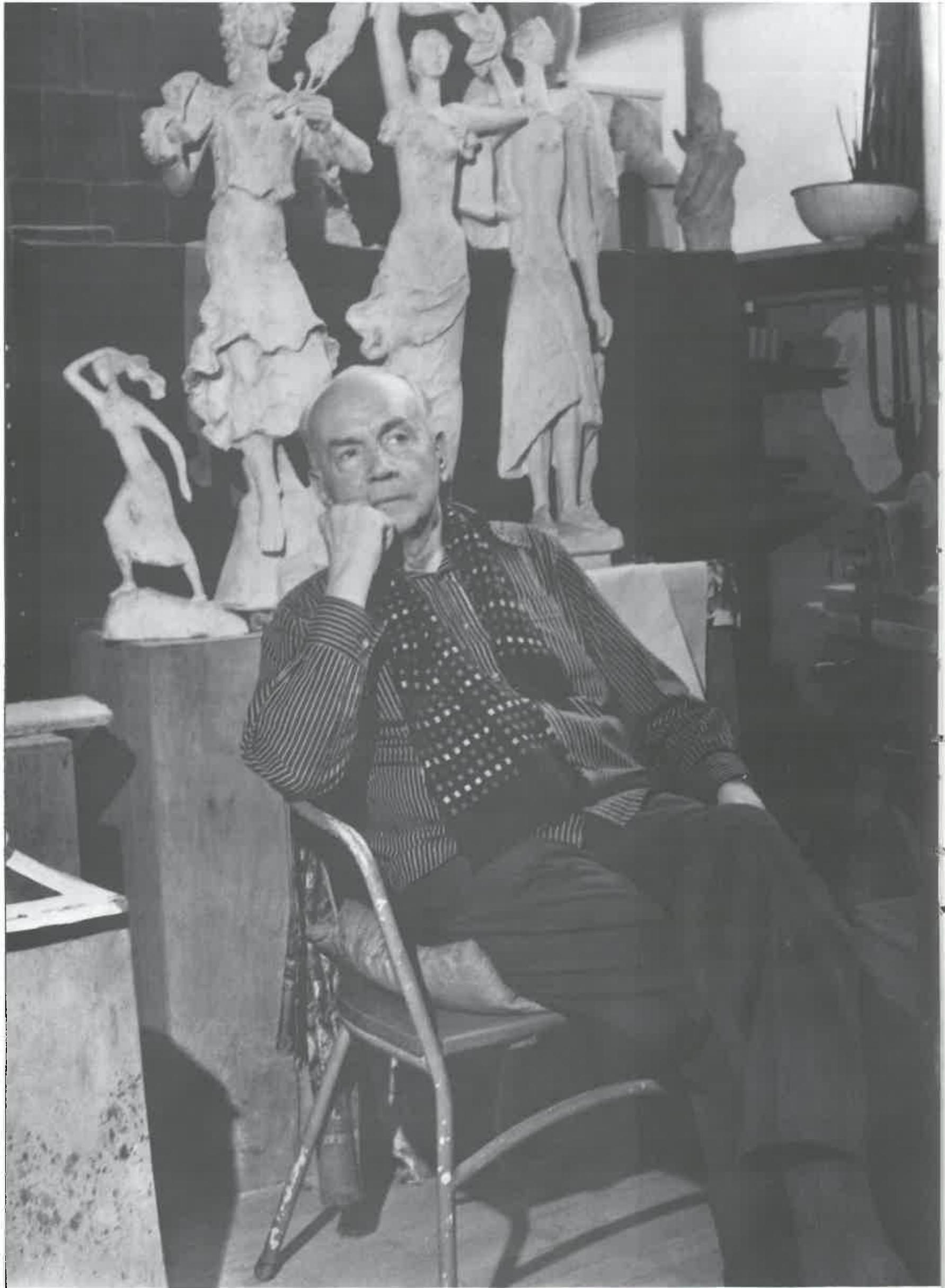
Redactor
VASILE FLOREA
Prezentarea grafică
MIHAIL BOITOR

Editura
ARC 2000
București
1995

IRIMESCU

Himera vāzdubului

UNIVERSITÄT
ON...
Nr.
DONATIE

Manuel

Wunder

Handwritten signature

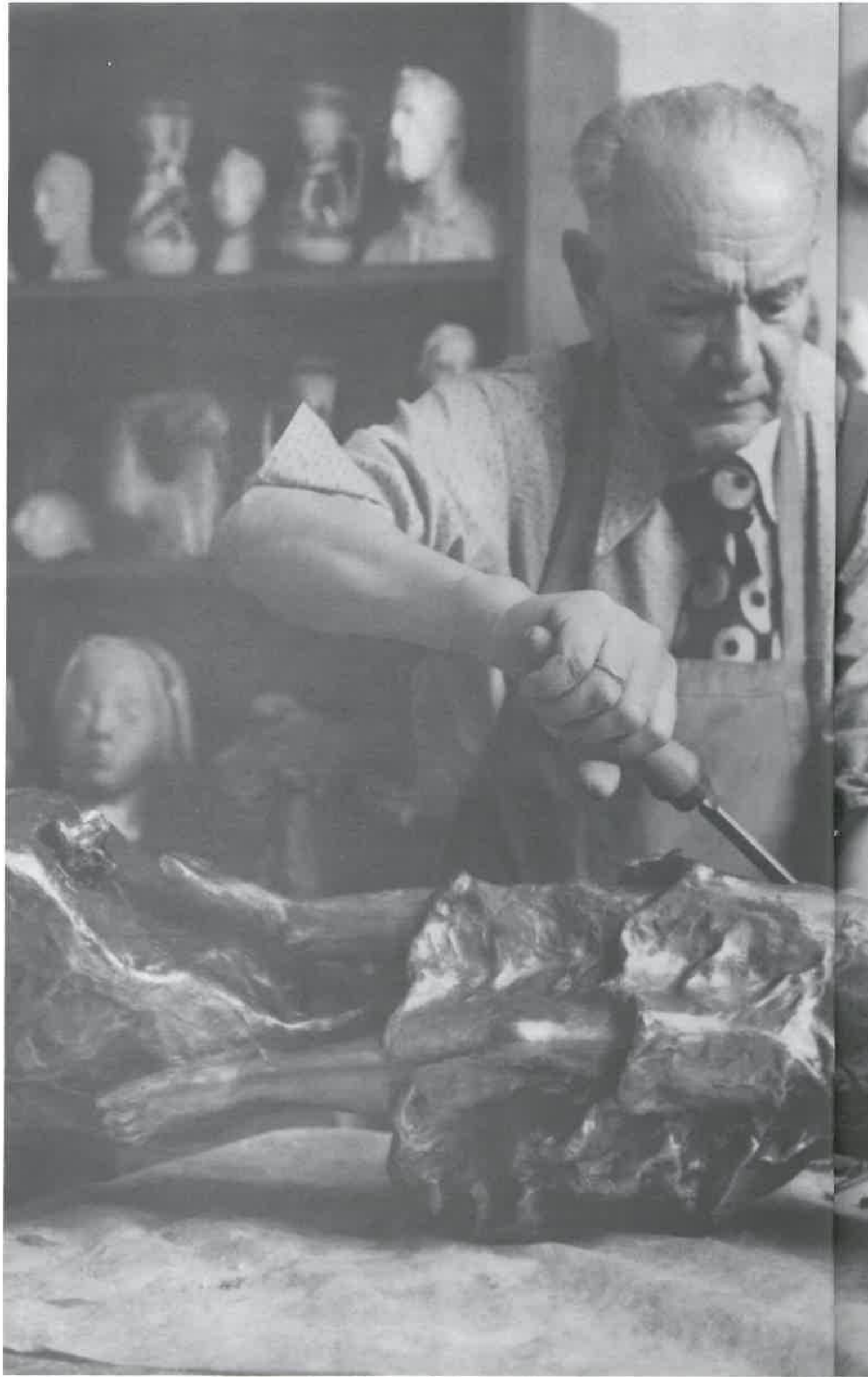

În evoluția sculpturii românești din acest secol, în care modalitățile de exprimare plastică s-au manifestat atât de complex și de divers, în care au apărut mari creatori ce au revoluționat principiile de abordare a acestei arte, personalitatea lui Ion Irimescu se detașează cu pregnanță situându-se în rândul măștrilor.

Format în perioada în care în sculptura europeană se contura declinul pseudo-clasicismului, evoluând între moștenirea umanismului lui Rodin, continuat cu strălucire de Bourdelle și Maillol, și eclecticismul desprins din stilurile exotice și primitive, Ion Irimescu, artist de mare rafinament intelectual, înzestrat cu o extremă sensibilitate creatoare, și-a ales un drum propriu, conform viziunii și temperamentului său, în care realismul autohton tradițional și tradițiile artistice moderne, înnoitoare, se încheagă într-o sinteză originală, dominată de simplitate, construcții monumentale și expresive, structuri riguroase.

«Anii tinereții – povestește artistul – sunt de obicei cei care îmi revin veșnic în minte. Au fost ani când, visând și bravând, mă pregăteam să pornesc încredzător în forțele mele pe drumul promițător al idealurilor îndrăznețe. În Fălticeni de altă dată s-a consumat și încheiat pentru totdeauna primul și cel mai frumos capitol al vieții mele /.../».

Născut în județul Suceava, la 27 februarie 1903 în comuna Preuțești, satul Arghira, Ion Irimescu urmează la Fălticeni cursurile învățământului primar (1910– 1915) și secundar (1915– 1924), la Liceul Nicu Gane, înscriindu-se apoi din 1924 la Școala de Arte Frumoase din București. Vreme de patru ani, beneficiază de îndrumarea marelui sculptor Dimitrie Paciurea, cu care-și găsește afinități certe și al cărui spirit se va face resimțit la începuturile creației sale. Din lecția lui Paciurea, Ion Irimescu deslușește ritmul dezvoltării succesive a volumelor, multitudinea de reprezentări expresive. Prin studii riguroase învață treptat să respecte «planul unic» și «mișcarea generală». Acum pătrunde principiile fundamentale ale sculpturii clasice, înțelege rolul imaginii raportate consecvent la intenția

originală, al factorului subiectiv precum și însemnătatea eliminării hazardului în procesul de creație. În sculptura lui Paciurea, Ion Irimescu a găsit conținutul de idei și sentimente, sensibilitate, un perfect acord între subiecte și realizarea operei în viziuni diferite, constrastul de umbre și lumini, jocul volumelor și al modelajului vibrant, o severă construcție, din care nu lipsește niciodată interpretarea de mare calitate artistică.

Tânăr talentat, remarcat de altfel de profesorul său, Irimescu nu întârzie să se manifeste, prezentându-se în anul 1928 la Salonul oficial de pictură și sculptură cu lucrarea «Eden» ce va fi elogiată de critica vremii. Aidoma multor artiști tineri, Ion Irimescu nutrea însă dorința de a-și desăvârși cunoștințele profesionale într-unul din prestigioasele centre artistice ale Europei.

Descinzând prin mamă din familia Cazaban din Fălticeni, din care, așa cum se știe, s-au remarcat în viața culturală a țării un scriitor și mai mulți oameni de artă, Irimescu cunoscuse încă din casa părintească atmosfera culturii franceze care i-a direcționat spiritul spre o artă de mare rafinament.

Modelând un «Atlas susținând globul pământesc», Irimescu obține prin concurs o bursă de studii la Paris pentru anii 1932 – 1933 în cadrul Școlii românești de la Fontenay aux Roses, școală înființată din inițiativa lui Nicolae Iorga, cu secții în domeniul istoriei, filologiei, muzicii și artelor plastice, fiecărui bursier asigurându-i-se mijloacele necesare specializării în capitala Franței. Aici se înscrie la Academia de la «Grande Chaumiere» unde îl are ca profesor pe sculptorul Joseph Bernard.

La Paris, adevărată cetate a artelor, după orele de studiu în atelier, vizitează numeroasele muzee, monumentele ridicate de-a lungul secolelor, interesul tânărului artist îndreptându-se mai ales spre sculptura franceză a secolului al XVIII-lea, sculptură ce a polarizat atracția și interesul tuturor celor ce doreau să-și desăvârșesc măiestria artistică în capitala franceză. Această sculptură, realizată într-o perioadă de prosperitate nemaiîntâlnită a artelor, este caracterizată printr-o perfectă armonie a formelor și o calitate aparte a execuției.

În contactul nemijlocit cu arta marilor sculptori francezi, Ion Irimescu se simte atras și de plastica veacului al XIX-lea, de opera plină de vigoare și însuflețită de avânt romantic a lui Rodin, dar mai ales de cea a lui Bourdelle, mai severă, mai decantată, căutând noi ritmuri și simplificări expresive, și al cărui prestigiu se impunea categoric în fața majorității tinerilor artiști.

Deși tradiția acestui mare constructor de formă, covârșea pe toți urmașii săi, tânărul bursier român de la Fontenay aux Roses, format deja ca sculptor, nu i se atașează pe de-a-ntregul.

Alexandru Cebuc, Ion Irimescu, Ion Jalea și Ion Frunzetti
cu prilejul aniversării vârstei de 80 de ani a maestrului Irimescu

Întors în țară, Ion Irimescu își va continua activitatea ca profesor de desen într-un târg din Moldova, expunând la Saloanele din București și Iași, ca și în cadrul altor manifestări, lucrări realizate în conformitate cu structura și formația sa. Ca elev al lui Paciurea, a cărui personalitate și viziune l-au influențat desigur, Irimescu și-a păstrat totuși mai mult decât alți discipoli independența de spirit. Dramatismul profesorului său fiindu-i străin, o preferință vădită pentru clasicismul liniștit al formelor se observă încă de la începuturile activității sale. Există însă și un alt aspect pe care Irimescu l-a surprins și l-a asimilat în timpul cursurilor cu Paciurea frecventate în anii '20: cel referitor la ecourile viziunii Art Nouveau și Art Deco. Linia ondulantă a Art Nouveau-lui ca și spiritul constructiv al Art Deco-ului se potriveau bine cu propriile înclinații ale lui Irimescu din acea perioadă. Așa se face că și anii de ședere la Paris au orientat atenția tânărului artist spre realizările inspirate de viziunea Art Nouveau și Art Deco, chiar dacă era vorba de opere de grafică, pictură sau artă decorativă, domenii în care cele două curente artistice au excelat. Desenele realizate concomitent cu sculpturile din această perioadă confirmă odată mai mult preocupările lui Ion Irimescu legate de funcția liniei în opera de artă.

Analizând însă problema încadrării creației lui Ion Irimescu în contextul sculpturii europene, se poate afirma că aceasta este mult mai apropiată de concepția lui Bourdelle, de spiritul constructiv al maestrului francez, chiar și atunci când, uneori, modelajul va reprezenta un caracter impresionist, cum se relevă de pildă în portretul pictorului «Clevel» sau în cel al lui «Dinu Lipatti».

Ion Irimescu împreună cu Alexandru Cebuc la Fălticeni, în 1982.

Demne de relevat ca realizări în spiritul bourdellian sunt două dintre primele sale lucrări: «Centaureasa cu struguri» (1929) și «Centaur cu liră» (1939). Aceste influențe acționează însă în creația lui Irimescu într-un fel diferit de cel din opera altor artiști români a căror înrudire cu Bourdelle este categorică. La Irimescu este vorba numai de observarea unor date legate de tehnica lui Bourdelle pe care le integrează într-o viziune proprie de altă natură. Masivitatea lui Bourdelle nu i se potrivește lui Irimescu. Chiar și atunci când realizează piese de factură bourdelliană, ca «Tors», Irimescu aduce un accent de lirism, de intensă puritate a expresiei plastice, care-și va găsi plenitudinea în operele ulterioare.

De-a lungul întregii sale creații, Irimescu va păstra cu fermitate cele două trăsături care îi definesc viziunea: pe de-o parte calmul, în tratarea materiei și deci și în exprimare, pe de alta, soliditatea construcției.

S-a încercat nu odată explicarea unor raporturi, unor apropieri între sculptura lui Irimescu și cea a lui Brâncuși. Despre o filiație sau o legătură directă este sigur că nu poate fi vorba. Există însă un aspect în care recunoaștem ecoul spiritului brâncușian: aspirația către esențializarea unor forme, către simplificare, către desăvârșirea artizanală, vadită îndeosebi la lucrările în metal, a căror tratare amintește de puritatea, strălucirea și finețea brâncușiană.

Dintre sculptorii români a căror activitate s-a desfășurat atât în perioada interbelică, cât și în cea ulterioară, Ion Irimescu este cel a cărui operă cuprinde etape evolutive din cele mai constante. Acest tip de evoluție se datorează propriului său impuls interior, ce l-a condus către

o expresivitate obținută fără efecte zgomotoase, numai și numai din viața materiei întruchipată în formă. Aceste impulsuri l-au mânat spre căutări atât pe latura expresivității portretistice, cât și pe cea a expresivității decorative care, în perioada interbelică, era urmărită poate numai de Mac Constantinescu și de Boris Caragea, în operele lor de primă tinerețe.

Irimescu a dus până la deplină maturizare funcția decorativă a sculpturii, fără însă a-i răpi nimic din substanța ei ideatică. Este de remarcat însă, în această privință, cât de suplu este Irimescu în adoptarea ideii și materialului. Niciodată el nu cultivă un material în sine; de aici și sentimentul de armonie care se desprinde din creația lui Ion Irimescu.

«De fapt, așa cum văd eu lucrurile – subliniază artistul, arta modernă, arta secolului XX, se bazează pe descoperirea unei lumi vechi cu forme vechi de artă – arta neagră, arta oceanică, precolumbiană – lume care a chemat creația contemporană la o nouă viață. Cred însă că, pentru a fi original și autentic, și deci modern, artistul trebuie să se înscrie pe coordonatele pe care i le oferă climatul de expresie artistică proprie poporului cel puțin ca premiză, o garanție de autenticitate creatoare. Și deci de modernitate»

Precizarea acestor probleme ale creației sale, exprimate sub forma unui crez constant în sensul uman al vieții și în valorile spirituale ale umanității, conferă creației lui Irimescu caracterul unei construcții unitare, ale cărei coloane sunt numeroasele sale lucrări: portrete, compoziții monumentale, desene, etc.

Încă de la începutul carierei, Irimescu face trecerea de la modelul antic la studiul aprofundat al omului, din dorința de a-și găsi un stil propriu, debarasat total de unele tendințe de idealizare asimilate în anii tinereții din sculpturile antice.

Respingând dogmatismul artei clasice, dar nu și tradiția ei așa de bogată în idei, împotriva unor excese ale artei moderne, Ion Irimescu a reușit o sinteză interesantă între ele, o comunicabilitate între acestea.

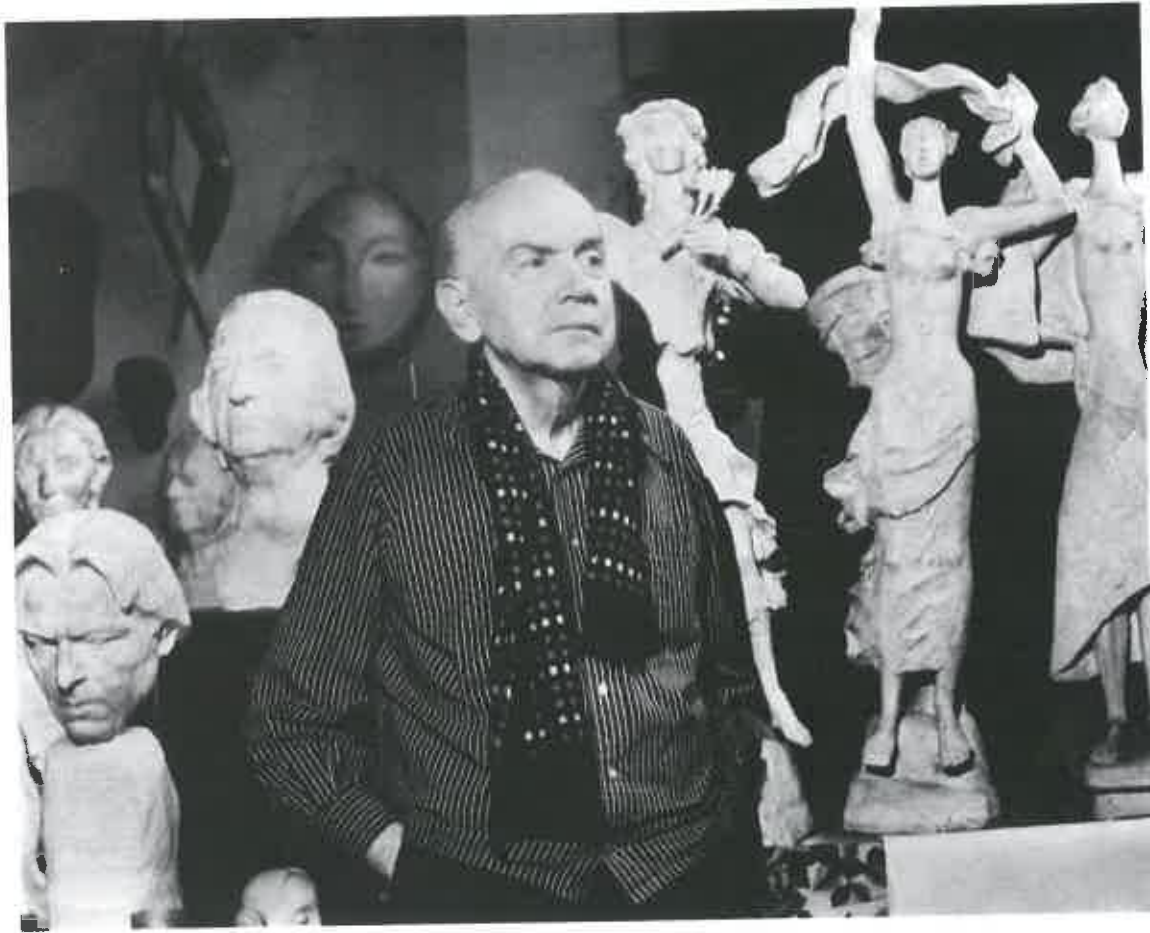
În această ordine de idei, Ion Irimescu, atât în creația de dinainte de război cât și în cea din perioada următoare, a reușit să extragă, aparent fără efort, elementele generale valabile din cazurile particulare, prezentându-le într-o configurație nouă, cu un gradat rafinament al execuției, reușind de multe ori să confere unei opere cu caracter abstract o anume realitate a vieții și a lumii.

Un capitol aparte în opera lui Irimescu îl constituie grafica sa.

Analizată în ansamblul creației sale, grafica maestrului a cunoscut, pe parcursul întregii sale cariere artistice, particularități tehnice și stilistice diverse, marcând etape de evoluție distincte. Artistul se situează pe linia unor tradiții strălucite, în desenul său întrevăzându-se însușirile ce se cer unui plastician înzestrat pentru a

Maestrul Ion Irimescu în atelier.

coroborează cu măiestrie jocul de umbră și lumină îi permit să obțină o construcție de mare plasticitate. Artistul realizează racursiuri puternice, scoțând în evidență acele părți ale motivului ales ce-i dau posibilitatea să surprindă „articularea maselor”, obținând un maximum de expresivitate. Linearitatea compoziției, contururile însoțite de hașuri sau umbre estompate conferă lucrărilor impresia de volum, sau de planuri sferice bine închegate.

Ion Irimescu folosește mijloacele de expresie în funcție de caracterul lucrării și de mesajul pe care dorește să îl transmită. Încă de la început, se poate observa o monumentalitate gravă a imaginilor reprezentate, viguroase, cu forme solid construite, uneori stilizate, artistul împrumutând desenului și virtuți decorative.

Desenele colorate vădesc de asemenea o netă viziune sculpturală, aceeași predilecție pentru forme ample, generoase, cu racursiuri îndreznice și ritmuri sugestive ale liniilor de contur, puternic acuzate, precum și sublinierea unui dinamism violent, îndeosebi în lucrările ce imaginează în variante diferite corpul uman.

Numeroase călătorii în străinătate au constituit de asemenea o bogată sursă de inspirație; peisajele cuprinse în caietul de schițe sunt elaborate cu minuțiozitate, reprezentând tema preferată a desenelor sale colorate. Reconstituind priveliști din natură și aspecte citadine, impregnate de un anume exotism, pe care îl trădează de altfel și multe

din portretele sale, Irimescu recurge la creioane colorate și la tuș, construindu-și imaginile pe o textură densă, menită să sugereze adâncimea spațiului, să accentueze o anume expresivitate a conturilor.

Recent maestrul Irimescu a definitivat o suită de desene ce se deosebesc radical de restul graficii sale.

În desenele realizate anterior graficianul este în mod evident subordonat sculptorului. Constituind adesea un fel de crochiuri, de studii pentru viitoare sculpturi – nu întâmplător ele reprezintă totdeauna figura umană nudă sau înveșmântată – desenele la care ne referim sunt prevăzute cu hașuri ce sugerează diversele fațete ale volumelor, adică porțiunile materialului din care va mușca dalta pietrarului sau pe care, în cazul mulajului de gips destinat turnării în bronz, se vor plimba tandre degetele artistului în gestul lor demiurgic.

Cu totul alta este natura desenelor din ciclul conceput de artist ca „Ilustrații fantastice pentru o carte nescrisă”. Aici graficianul este complet eliberat de tirania posturii ancilare față de sculptor. Aici, maestrul Irimescu uită, ca să zicem așa, rigorile impuse de duritatea materialelor în care își transpune de regulă ideile artistice. Fără grija de a se confrunta, ca sculptor, cu exigențele materiei specifice, el poate, și nu pregetă de astădată să dea frâu liber imaginației. Formele pot fi și sunt de astă dată cât se poate de capricioase. Ele nu mai reprezintă, ca în celelalte desene, etape intermediare spre alte realizări definitive, ci își sunt suficiente lor înșile ca opere de sine stătătoare. Ipostaza de grafician a artistului își merită deci pe deplin statutul.

Dar dacă sunt lucrări finite și nu studii pregătitoare, să vedem prin ce anume se definesc și ce mesaj artistic conțin admirabilele desene, din suita „Ilustrațiilor fantastice pentru o carte nescrisă”.

Ciclul respectiv cuprinde 56 de desene și are ca temă condiția umană.

Ajuns la vârsta senectuții, când experiența de-o viață îi dă dreptul la reflecții asupra destinului uman, artistul cedează tentației de a se confesa. În cazul dat, reflecțiile sunt amare. Omul, această „trestie gânditoare” nu pare să-l entuziasmeze pe artist. Mai degrabă îl dezamăgește. Nu o declară ritos, dar din parcurgerea suitei celor 56 desene, rămânem cu impresia deloc măgulitoare despre biata ființă omenească.

Ca gen artistic suita desenelor aparține celui al „capriciilor”. Întrebat ce model a avut, artistul n-a putut indica o sursă anume de inspirație și nici noi nu putem decela una. Nu-i însă mai puțin adevărat că un om cu o cultură plastică bogată, cum e cazul maestrului Irimescu, a parcurs de-a lungul timpului marile lecții ale artei universale și, conștient sau nu, valorifică în mod creator sugestii ce s-au sedimentat în mod amalgamat în rezervorul memoriei.

Prin caracterul lor încifrat adesea criptic desenele suitei ne duc în primul rând cu gândul la Goya, autorul celebrelor „Capricii” și al „Disparatelor”. Nici Goya nu venea însă pe un teren gol, și Bosch, Baldung Grien, Tiepolo cu ale sale „Capricii” și „Scherzi di fantasia”, Piranesi cu „Carcerile” sale ș.a. i-am fost antecesori în descrierea universului misterios în care omul, pradă ispitelor de tot felul și asaltat de forțe malefice, se zbate neputincios.

Cum am spus, este vorba doar de vagi sugestii. Universul uman descris de toți aceștia este mult mai obscur și mai enigmatic, mai fantastic și mai dramatic, bântuit fiind de fantasmemele evului mediu.

La Irimescu nota generală este mai luminoasă, înclinând mai degrabă spre grotesc și burlesc decât spre monstruos și dramatic. E drept, din recuzita artiștilor menționați nu lipsește nici la el figurația demonologică ce i-a fost însă inspirată și de folclorul românesc. Nu lipsesc nici unele elemente din bestiarul medieval consacrat, cum ar fi șarpele și alte reptile cu aspect antediluvian, apoi măgarul, țapul și, din aceeași recuzită uzitată frecvent în evul mediu, ca un „memento mori” – scheletul uman. Prezentă este în suită și ideea de „teatru al lumii” ca și aceea a „lumii pe dos”, al căror caracter satiric și moralizator a făcut carieră în evul mediu occidental. Când într-o anumită planșă, figura umană este înfățișată ducând în brațe un măgar, artistul român face trimitere desigur tocmai la o asemenea „lume pe dos”. Dar și la un folclor local sau oriental ce-i are ca eroi pe Păcală și pe Nastratin Hogeia, iar în două planșe subiectul amintește de Antichitate (de Laocoon și de mitul lui Ganimede răpit de vultur). Dar asemenea „coincidențe” sunt incidentale. Limbajul metaforic folosit de Irimescu este oricum mai direct, mai lizibil. Chiar dacă nu putem decodifica conotațiile fiecărei planșe în parte, înțelesul fabulei ce străbate întreaga suită ne este clar. Omul este agresat nu numai de forțele răului venite din afară, ci și de semenul său.

Numărul mare al planșelor în care indivizii se încaeră luptându-se între ei într-o încheștare grotescă și atroce este așa de mare încât pe frontispiciul suitei am putea pune celebra sentință latinească, „Homo homini lupus”, precum, cu cuvintele lui Pascal, am putea defini atitudinea artistului în ipostaza lui de moralist, față de eroul suitei sale, omul: „De se laudă, eu îl înjosec, de se înjosește, eu îl laud. Și-l voi contrazice de-a pururi până când va înțelege că nu este decât un monstru de neînțeles”.

Pentru că, în adevăr sunt în suită nu numai desene în care artistul condamnă cumplitele tare umane, ci și planșe în care sunt puse în evidență gesturile de tandrețe și de sacrificiu de care este în stare ființa umană.

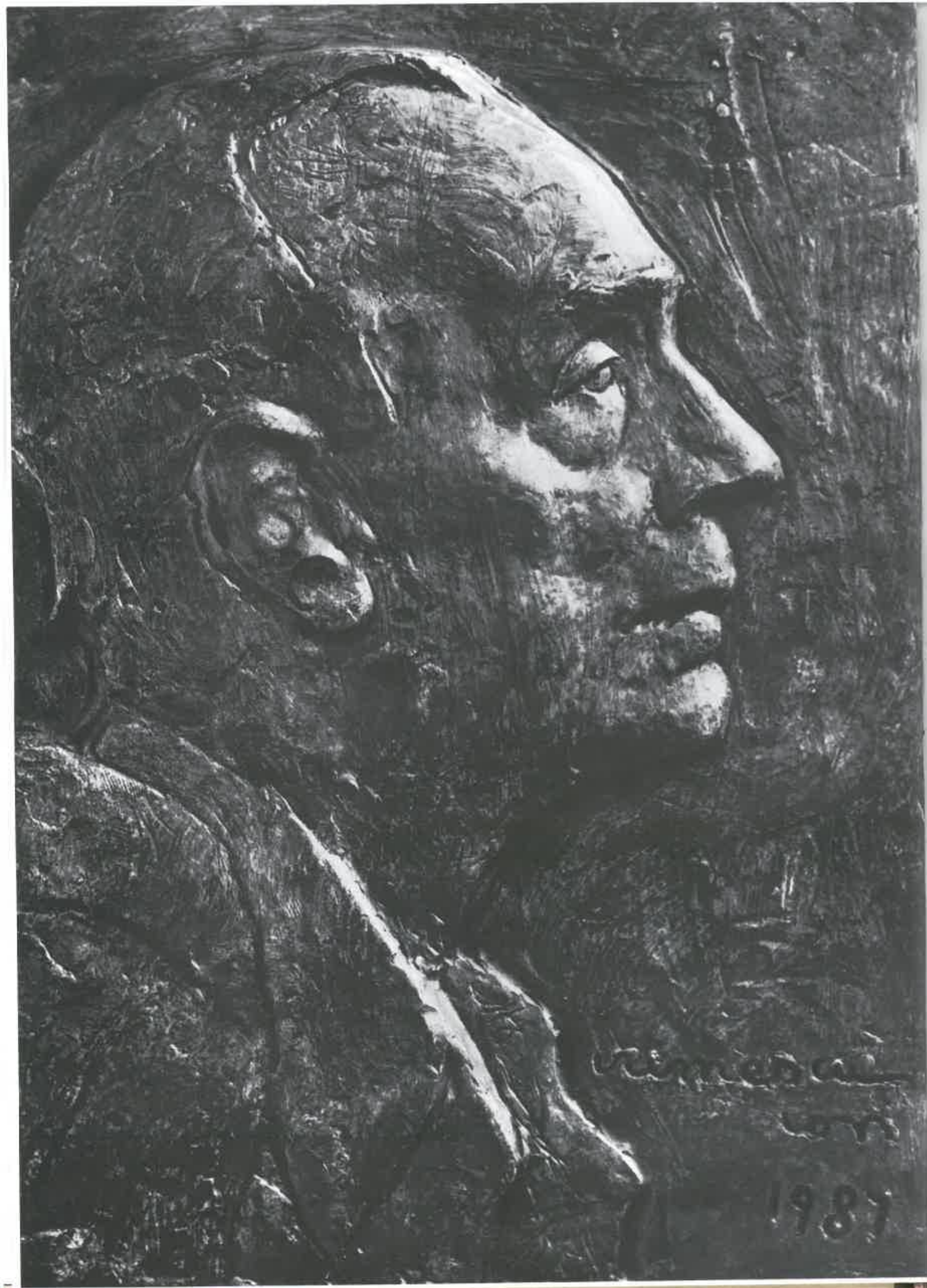
Alături de tâlcul atât de bogat, atât de consistent al suitei, trebuie relevată deopotrivă originalitatea mijloacelor de exprimare care nu prezintă nici o analogie cu gravurile artiștilor evocați. Folosind o linie

Maestrul Ion Irimescu
împreună cu soția sa, Eugenia Irimescu
în Capela Medici din Florența

Autoportret

W. G. ...
1987

de contur trasată cu o peniță subțire, artistul a epurat forma de toate detaliile de prisos.

Graficianul a renunțat până și la redarea ambianței (rar apare o bârnă de care spânzură un om) ca și la vestimentație, personajele acționând absolut nude. Tot ce și-a permis, pentru a înviora desenul și a detașa și mai pregnant forma de albul hârtiei este rețeaua fină de linii din care țese umbrele din afara conturului și ușoarele hașuri cu creioane colorate (galben și mov).

Tipologia personajelor este una depersonalizată ce face abstracție de loc și de timp, conferind insului în acțiune accepțiunea de om etern, măcar că în trăsăturile lui caricatural-grotesci intuim ușor trăsăturile neevoluate ale strămoșului nostru din Neanderthal.

Despre creația lui Ion Irimescu au fost scrise multe pagini, critica întâmpinându-l de fiecare dată cu judecăți de valoare demne de opera realizată.

Întreaga-i evoluție artistică dezvăluie forța sa spirituală, îndrăzneala cu care pornește la realizarea fiecărei lucrări, lirismul cald cu care și abordează motivul ales, lumea pe care dorește s-o înfățișeze posterității. Sunt de fapt caracteristici care, alăturate demnității și siguranței, definesc complexa personalitate creatoare a acestui mare artist.

Educat și format în spiritul rigorilor și exigențelor școlii românești de sculptură, Ion Irimescu a manifestat în întreaga sa creație un respect absolut pentru „formă”, pe care a conceput-o ca o sinteză armonioasă și sugestivă, realizând o perfectă simbioză între elementele vocabularului plastic, clasic și modern.

Parcurgând un drum lung, de la primele lucrări cu subiecte de inspirație mitologică, din faza începuturilor sale de factură barocă, la compozițiile cu temă muzicală din ultima perioadă, în care spiritul său modern se afirmă atât de pregnant, sculptorul a făcut dovada unui travaliu deosebit, ce a marcat întreaga sa carieră artistică, impunându-se printre maștrii plasticii românești contemporane.

O mare dragoste pentru muncă, o pasiune titanică se relevă ca fundamentale constante ale creației lui Ion Irimescu. Sculptorul abordează o amplă varietate de genuri, remarcându-se în primul rând prin sobrietatea mijloacelor de expresie, printr-o construcție arhitectonică, armonioasă, mărturisind un acut spirit al proporțiilor și volumelor echilibrate. În evoluția sa artistică, se observă, de-a lungul anilor, o tot mai mare acuitate a spiritului de observație, o concentrare a puterii de analiză și sinteză, ce l-au condus spre făurirea unui stil propriu, original și inconfundabil, caracterizat printr-o profundă autenticitatea și înaltă măiestrie.

Așa cum se știe, studiul corpului omenesc se înscrie ca o preocupare permanentă a sculpturii. Cele mai numeroase din lucrările

sale exprimă, în formele stilizate ce reconstruiesc figura umană, plenitudinea tinereții, vitalitatea, vigoarea fizică și morală. Viziunea sa artistică evoluează de la o etapă la alta, Irimescu căutând cu ajutorul modelajului acele sinteze care să-l conducă la „forma de maximă intensitate și puritate ca expresie plastică”. El s-a îndreptat în procesul creației spre construcții perfect echilibrate, încercând de fiecare dată o simplificare a liniilor ca și a formelor, evidențiind o temperare a gesturilor și domoala lor cumpănire.

Și atunci când a tins să confere operei sale valențe simbolice, atunci când a încercat să materializeze o atitudine existențială într-o alegorie, așa cum a făcut în ultima vreme în suita Himerelor, el nu a făcut altceva decât să împrumute volumelor sculptate o mare putere de sugestie, comunicând privitorului o nepuizabilă bogăție de gânduri și sentimente. Astfel, artistul se dovedește odată mai mult capabil să exprime în rafinate metafore plastice complexe noțiuni filosofice, etice și estetice. Declarându-se întotdeauna împotriva retoricii în artă, împotriva a tot ceea ce este trecător și efemer, Irimescu a tins mereu spre relevarea permanențelor existenței umane. Ca atare, în concepția sa, chiar și atunci când opera de artă îmbracă haina imaginației și fanteziei, ea nu trebuie să fie văduvită de capacitatea de aderență la un univers cu rădăcini în real.

Lucrările sale degajă un lirism delicat, exprimă o anume interiorizare, ce răzbate dincolo de echilibrul formelor, reliefând o bună cunoaștere a caracterelor umane.

Adaptându-se cu mare ușurință materialului ales, dar impunându-i totodată exigențele viziunii sale, căutând cu asiduitate reliefaarea unor înțelesuri ascunse, el știe să dea viață materiei, dovedind o mare sensibilitate de modelator. Fie că este vorba de marmură – acest nobil și clasic material al sculpturii – fie că este vorba de bronz, Irimescu reușete să-i confere forma dorită, lumina și umbra devenind componente ale operei create. Mișcarea luminii, pe aceste suprafețe, este unduitoare, lentă, neîntreruptă și largă – ca într-un „andante”.

Prin bogatul său fond de semnificații și valori plastice, creația lui Ion Irimescu constituie, pentru România, un adevărat tezaur artistic, continuând în conștiința contemporană o mare tradiție, de la Paciurea și Brâncuși la Jalea și Anghel, contribuind la înbogățirea patrimoniului artistic național cu opere ce vor trece peste veacuri. Totodată, creația sa se înscrie fără îndoială în marea operă europeană de sculptură a veacului nostru.

Înfrățit peste timp cu marii creatori ai artei plastice românești, Ion Irimescu se ridică și se păstrează constant la înălțimea artistului ce-și asumă rolul de cronicar viu al unei mari perioade din istoria poporului român, lucrările sale definindu-l ca pe un ilustru mesager al dragostei de patrie și popor.

Maestrul Ion Irimescu la festivitatea decernării titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

El desprinde din tezaurul spiritualității românești nepieritoare chintesențe, stabilește paralelisme inedite între arta plastică, literatură, istorie și muzică, asumându-și înalta răspundere de a transmite peste veacuri, viitorimii, valanțele spațiului carpato-dunărean. Stăpânind și valorificând cu amploare sadoveniană sau eminesciană acest spațiu, sculptorul îi definește generoasele contururi ale unei geografii spirituale. Cu nobila vocație a înfrățirii trecutului eroic cu marcante înfăptuiri ale prezentului, Ion Irimescu, format la școala lui Paciurea, creează constant, cu pasiune de meșter medieval, personaj după personaj, voievozi ori scriitori, artiști ori făuritori ai societății noastre.

Paralel cu valoroasele înfăptuiri ce îmbogățesc patrimoniul artistic național, maestrul Ion Irimescu a depus și o prodigioasă

artivitate de profesor la institutele de arte plastice din Iași, Cluj și București, contribuind astfel la formarea multor generații de sculptori. Pentru meritele sale în învățământul artistic, Universitatea ieșeană i-a acordat titlul de doctor honoris causa.

Pe parcursul anilor, recunoscându-i-se aportul deosebit la cultura națională, maestrului i s-au acordat și alte titluri și distincții, precum aceea de artist al poporului și de membru de onoare al Academiei Române. Totodată, ca o mărturie a prețuirii de care s-a bucurat în cadrul obștii artiștilor, a fost ales și a deținut mulți ani funcția de președinte al Uniunii Artiștilor Plastici.

De menționat, în sfârșit, gestul sublim făcut de marele nostru artist prin donația de o inestimabilă valoare, făcută orașului natal Fălticeni, al cărui cetățean de onoare este. Această donație constă din opere ce stau la temelie muzeului ce-i poartă numele și care reprezintă de pe acum o instituție de prestigiu național a orașului moldovean.

Alexandru Cebuc

Handwritten scribbles in the upper right corner.

Handwritten scribbles in the upper left corner.

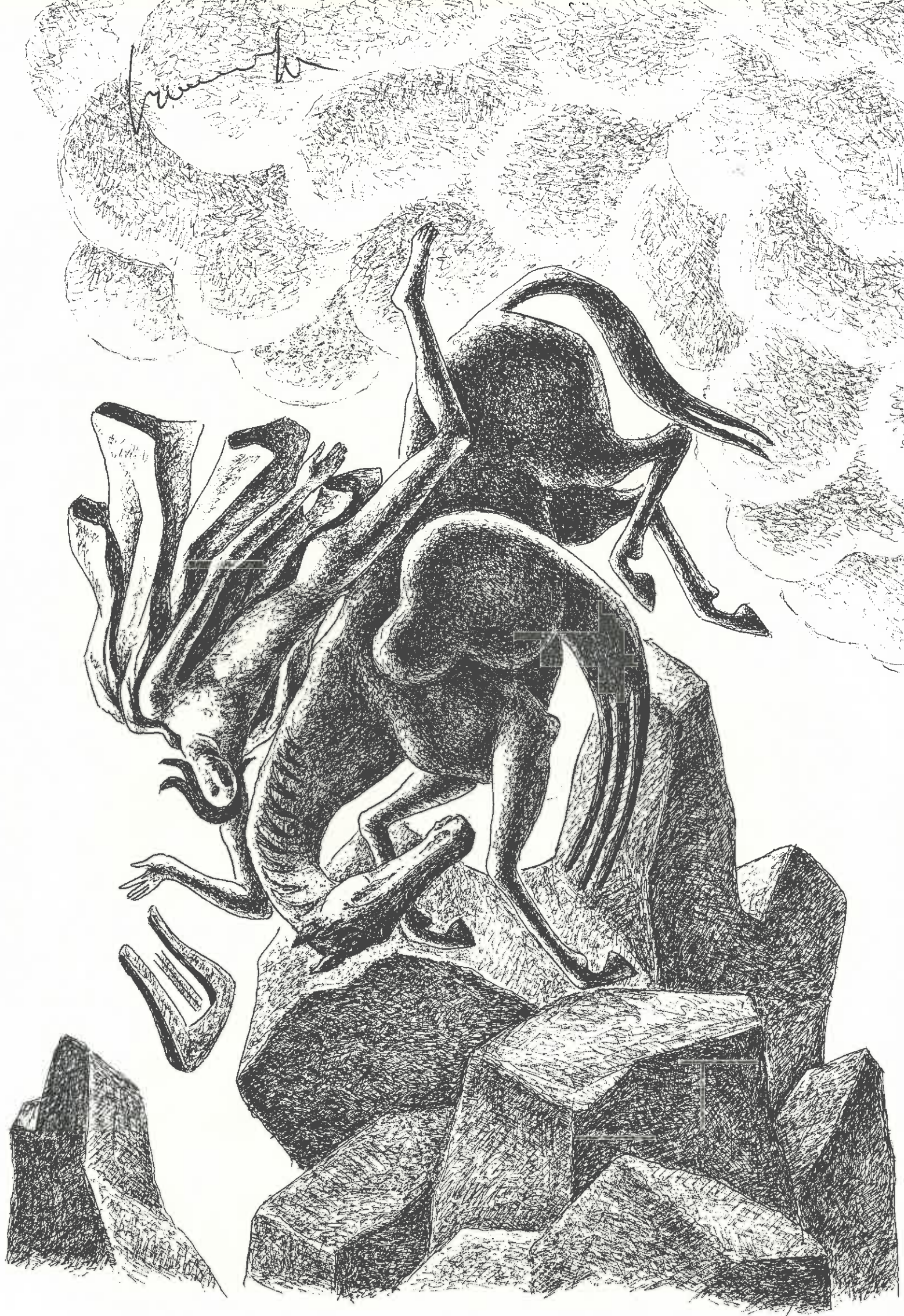
Handwritten scribbles in the lower left corner.

M. M. M.

Wunder

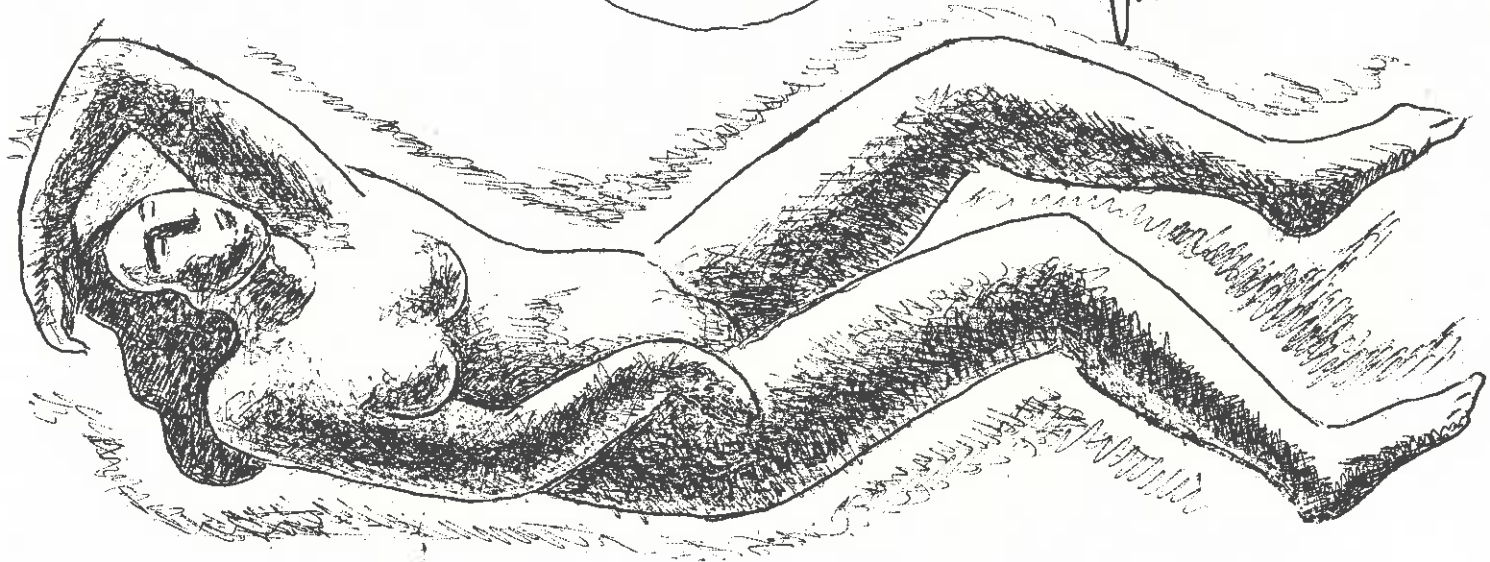

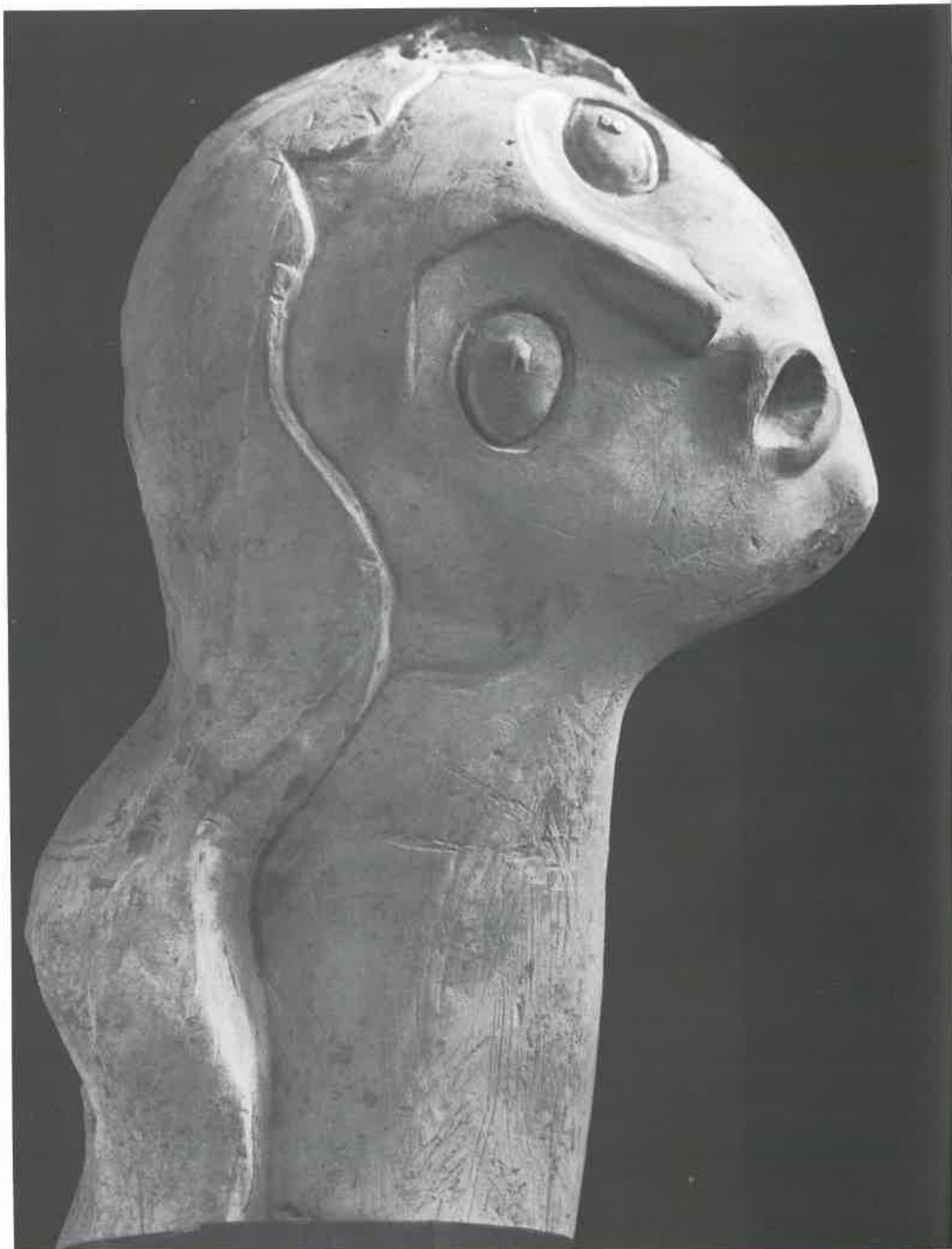
Wierzbicki

Cântec, gips

Luceafărul, gips

Duet, bronz

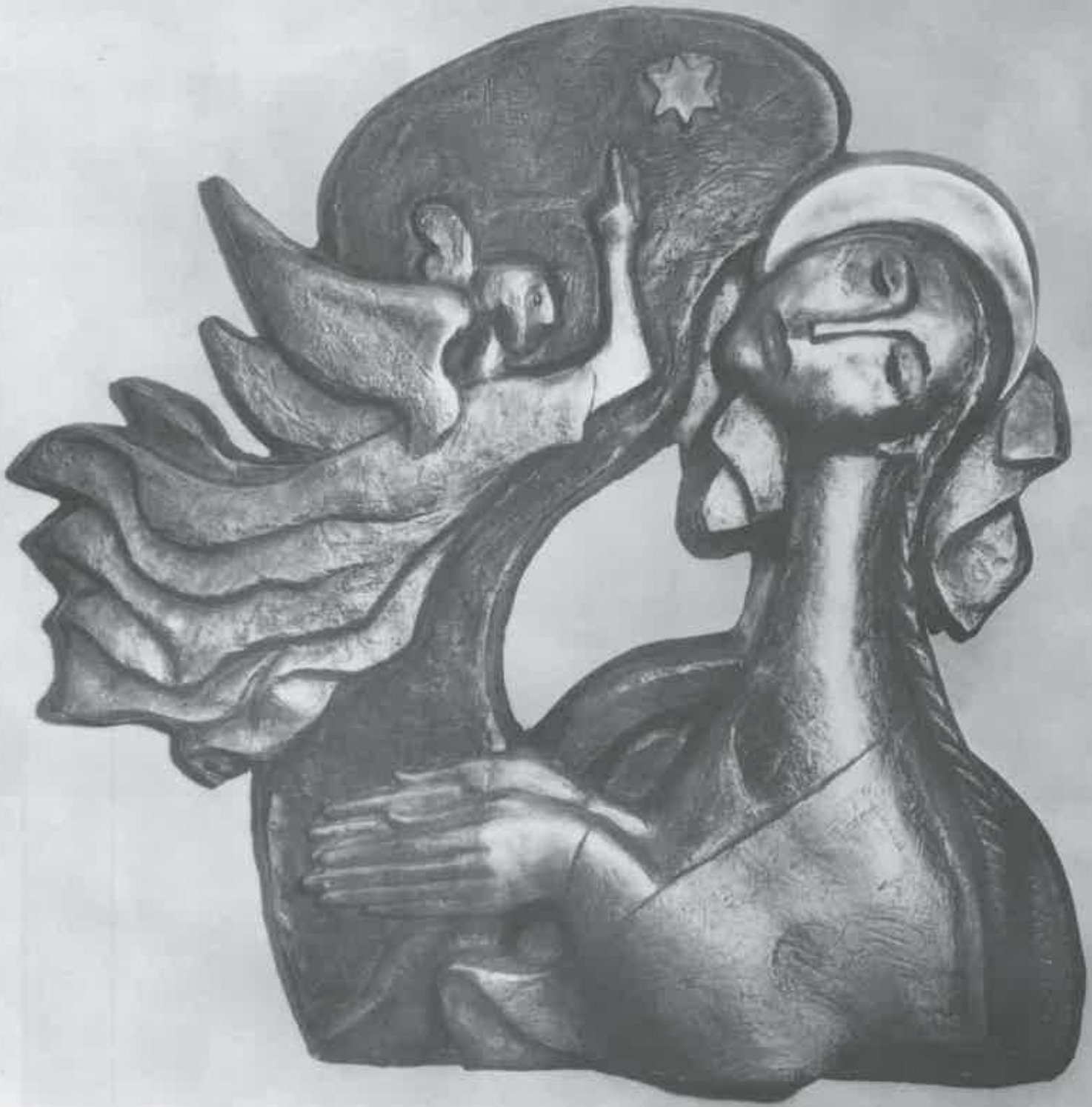
Fata cu floarea

Ruxandra, gips patinat

Extaz, bronz

Buna Vestire

Antologie de texte

Producția lui Ion Irimescu din ultimii ani este rezultatul remarcabil al legăturii adânci dintre artist și popor, în orice activitate legată de fenomenul contemporan sau de evenimentele semnificative din trecut. Este ceea ce dă operelor acestui sculptor nu numai înălțimea lor morală, social vorbind, dar și frumusețea formei, elocința gesturilor, caracterul. Treptat, Irimescu trece și de la subiectele pe care le întâlneam între cele două războaie, când pornea de la un motiv religios, de la o alegorie sau de la o scenă mitologică, la portretele unor personalități de mare valoare culturală sau la tipuri caracteristice de muncitori ori de țărani, uneori mărginite numai la masca feții, adică la trăsăturile cu adevărat caracteristice, analizate și redată cu o admirabilă precizie, în toate amănunțele psihologice ale modelului. Așa sunt cel al lui *Corneliu Baba*, al lui *Jalea* și câteva capete de expresie din anul 1946. El se oprește și la motive poate încă mai interesante, complete și definitorii, cum este *Minerul* (din 1948), temă pe care o reia și mai târziu, ori *Muncitorul* (1952). Cele două portrete, atât de personale, cel al lui *Antonin Ciolan*, compozitorul, și cel cu adevărat magistral al lui *Octav Băncilă* sunt din 1953, iar *Oțelarul*, un model de artă inspirată de realitate, din 1954. Portretul lui *George Enescu* este una din temele mari ale anului 1956, însoțită de toată seria de capete de muncitori și țărani din aceeași perioadă. O notă specială prezintă *Oțelarul* din 1959, subiect care reapare de mai multe ori în acest interval, în variante una mai admirabilă ca alta [...]

În ultimul timp, Irimescu, care fusese preocupat și de marile compoziții monumentale, cum se vede din *Lupeni 1929*, este atras de scenele dramatice ce se pot deduce din evenimentele tragice din 1907. De altminteri, unele din busturile artistului erau ele însele piese monumentale, cum este cel al lui *Caragiale*, pentru o piață din Cluj. El participă și la multe concursuri în vederea unor monumente, cum este cel al lui *Eminescu*, sau cel al lui *Enescu*. Tot pe baza unui proiect al său s-a realizat și monumentul *1907* din fața parcului din orașul Craiova.

George Oprescu, 1965

Cercetând desenele lui Ion Irimescu nu ne e greu să descifrăm în preferința pentru racursiurile îndrăznețe, puternic marcate, care scot în prim plan anumite părți ale trupului, pasiunea secretă pentru o articulare mai complexă a maselor, pentru ceea ce am îndrăzni să numim înțelegerea compoziției ca un montaj de părți înregistrate din unghiuri de vedere diferite, din perspective mereu schimbate. Or, se știe astăzi că tocmai o asemenea perspectivă mereu schimbată, multiplă, care reproduce tocmai felul nostru de a privi și care nu mai este cantitativă, ci calitativă, asigură, o dată cu un maximum de plasticitate, un

maximum de expresivitate. Astfel în desenele lui Ion Irimescu se află în germene viziuni și limbaje viitoare.

Dar desenul include și alte virtuți revelatoare. Infinitzimalele inflexiuni ale unei linii sugerează mai bine decât cele mai subtile orchestrații cromatice fluxul vieții lăuntrice. Și la fel se întâmplă cu modularea maselor, planurilor și liniilor în sculptură. Din acest punct de vedere, între sculptori și desenatorii pe care nu îi domină picturalul există o tacită comprehensiune reciprocă [...]

În fața modelului, Ion Irimescu nu cade în mrejele consemnării statistice a detaliilor și accidentelor de suprafață. El caută să descifreze ceea ce, dezvăluindu-se ochilor ca mai recurent într-o succedare de expresii ale aceluiași model, indică o permanență, duce la reconstituirea liniilor de forță ale universului interior respectiv. Aceasta îi impune o seamă de opțiuni, selecții, eliminări. Și astfel dozajul amănuntelor, mânuirea simplificării etc. devin funcții variabile ale efortului de evidențiere a parametrilor unei ființe, unei personalități. De aici și tratarea variată a suprafețelor. Când e cazul, adică atunci când doar prin consemnarea unor accidente mărunte se poate restitui expresia justă, sculptorul modelează mai mult suprafața. Dar și în acest caz el se sustrage modelării de tip impresionist, pentru că nu caută efecte picturale, nu recurge la asemenea modulări ale planurilor în mod sistematic, ci corectează neconținut emoția prin regulă, senzoriul prin rațiunea analitică și formativă (dătătoare de formă), pe scurt, construiește. Deci fie că modulează suprafața, fie că nu, Ion Irimescu vădește neconținut pasiunea construcției. Iar pentru a ne reîntoarce la desenele sale, ele mărturisesc aceeași voință constructivă. În același timp în care traseul îi sugerează, în infinitezimalele lui inflexiuni, imediat vizualizate mental ca forme tridimensionale, lumea lăuntrică a unui personaj, relațiile interliniare creatoare de planuri îi sugerează construcția suprafețelor în care se descompun și din care se recuperează volumele, precum și construcția marilor părți într-un ansamblu compozițional unitar. Astfel, în arta lui Ion Irimescu, desenul e exercițiul prealabil, banc de probă, revelator al unei structuri profunde de sculptor autentic, între desen și sculptură păstrându-se o continuitate reală, iar, uneori, desenul mărturisind latențe ce nu au fost încă actualizate.

Eugen Schileru, 1969

Irimescu este o categorie a vieții noastre spirituale. Este unul din acei artiști exemplari, prin contactul cu opera cărora sporește conștiința noastră de noi înșine.

Portretistica lui cuprinde opere de o mare noblețe și de o postulare a echilibrului câștigat cu trudă, cu luptă. Dacă seria portretelor sale de oameni iluștri ar împodobi un spațiu public, numai ele, fără alte opere, ar putea acredita pe de o parte credința, generalizată astăzi, că avem de a face cu un mare interpret al sufletului omenesc, pe de altă parte, că în spațiul vieții sale sculptorul nu e o insulă de spirit, înconjurată de un ocean de materie amorf-biologică, ci că și-a găsit, în modelele portretelor sale, consangvinii spirituali. Compozițiile lui Irimescu, în grafică exact ca și în sculptură, demonstrează o capacitate ieșită din comun de a elabora mituri – reduse la imaginea relației esențiale dintre personaje, ele însele participând la o lume a esențelor perene. Cineva dintre criticii viitorului va trebui să spună o dată ceea ce n-au spus criticii lui de până acum decât în intenție: care este motorul real al mutației stilistice fundamentale, operate în evoluția viziunii sculptorului după prima lui jumătate de secol de viață – căci este dintre cei ce vor putea fi sărbătoriți și la centenar, încă în deplinătatea forțelor de lucru.

Eu mărturisesc că, deși am explicațiile necesare, nu le consider și suficiente. Climatul social-politic și cultural al acestor vremuri, trăit de artist cu tărie, l-a ajutat să se regăsească mai cu osebire într-o formulare expresivă de efect monumental – prin stilizare și sacrificiu al aspectului optic imediat, în favoarea maselor primordiale. Și totuși, nu e vorba de cristalina închidere a formelor organice într-o armătură geometrică, pe care o preferă ca o soluție închinătorii lui Brâncuși, cu care Irimescu nu are comun nimic, ci o înțelegere a formei aleatorii a biologicului, cam cum s-ar fi putut să ajungă a o vedea și Paciurea, dacă avea timp să evolueze mai departe de al șaselea deceniu al vieții, pe urmele „Durerii”, cea mai semnificativă dintre operele lui.

Irimescu este, ca și Paciurea, un sculptor al formelor concretului spațio-temporal, un postulant al integrării dimensiunii „timp” în volumetria specifică a operelor sale, construite din plinuri și goluri deopotrivă, ba chiar programând plinurile în funcție de o ritmică a golurilor întrețesute între masele lor primordiale, după o melodică a lirismului sculptural, ce-i este proprie.

Ion Frunzetti, 1973

În arta românească a acestei ultime jumătăți de secol, când modalitățile moderne s-au definit în chip atât de variat, desenând o hartă atât de specifică a spiritului creator, personalitatea lui Ion Irimescu se înfățișează cu o pregnanță care a marcat, în istoria sculpturii noastre, o direcție ce poate fi urmărită cu o impresionantă consecvență a preocupării de a rosti adevărul lăuntric al naturii umane. Luciditatea care cumpănește, neostenită, formele, într-o sinteză a formelor cu adevărat esențiale, provine dintr-o îndelungată meditație asupra rosturilor artei.

Irimescu este unul dintre acei artiști pilduitori care știu să cenzureze sever elanurile sentimentale, supunându-le unei aspirații de ordine, la construcție clară. În evoluția creației lui se deslușește cu ușurință preocuparea de a rosti un adevăr întreg, de a-l regăsi în adâncurile făpturii umane și de a-l reprezenta într-o compoziție amplă a volumelor. Irimescu este, mai presus de toate, un constructor, și etapele unei biografii artistice înscriind mereu noi soluții care, uneori, i-au derutat pe comentatori, nu sunt decât reflexele unor momente de meditație asupra putinței de a da glas *întregului* înțeles al existenței omului.

Artistul nu e preocupat de descifrarea unor psihologii complicate, de acele trăsături care ar putea să conducă arta spre comentarea unor cazuri periferice. El caută tocmai constanțele umane cele mai expresive, definitorii, ale unei năzuințe de a afla și de a exprima *totalitatea*.

Repertoriul tematic al sculpturii sale este, de aceea, de o surprinzătoare varietate. Din el nu lipsește, însă, niciodată, *omul*, această făptură căreia el i-a dedicat întreaga operă, visând să cuprindă tot ceea ce reprezintă sensurile existenței ei într-o lume complexă. Grația hieratică a unor figuri feminine descind, parcă, din reprezentările subtil stilizate ale artei noastră folclorice. Ion Irimescu este unul dintre cei care au știut să descopere în formele creației folclorice românești semnele unei mari puteri de a reduce la sinteze ipostazele diverse ale vieții. Dar el nu înțelege prin asta transcrierea unor metafore prezente în străvechea sculptură românească, ci le reinterpretează din perspectiva unei sensibilități proprii, capabile să asocieze monumentalul și delicatetea, uneori caligrafică, a conturilor [...]

Dan Grigorescu, 1978

La Fălticeni te afli cu adevărat acasă la Ion Irimescu. Aici, în colecția ce-i poartă numele, pe care el a dăruit-o într-un gest de o splendidă generozitate, concetățenilor din orașul natal, vei întâlni transfigurată biografia reală a unui mare artist. Acasă înseamnă, înainte de toate, locul de unde și-a pornit primii pași spre lume, cu nostalgie rememorați uneori, înseamnă ținutul mirific al Dumbrăvii sadoveniene ce i-a populat copilăria cu visuri colorate și eresuri. Aici, la Fălticeni, la adevărata sa casă, maestrul a știut să se întoarcă și să ofere concetățenilor rodul trudei sale de o viață.

Gestul febril al debutului, purtând în el sublimată lecția lui Paciurea și, poate, a lui Joseph Bernard de la Academia Grande Chaumière, era destul de viu pentru a anticipa o carieră artistică originală, viguroasă.

În labirintul unor tendințe divergente în arta începutului de secol, constituia pentru tânărul sculptor o cutezantă aventură, hotărârea de a nega epigonismul unor colegi și de a-și asuma lupta pe cont propriu spre făurirea unui limbaj și a unei lumi de forme și simboluri care să-i aparțină în exclusivitate.

Meditația profundă, exercițiul laborios concretizat în mii de schițe și machete mereu reluate, constituie eșafodajul unor împliniri remarcabile deopotrivă la nivelul conceptual și al expresiei pur plastice.

Fertilitatea anilor petrecuți în Moldova ca profesor la Fălticeni, Pașcani și, ulterior, la Academia de arte frumoase din Iași, semnifică adeziunea clară la un spațiu spiritual, din acești ani datând opere de referință.

Valentin Ciucă, 1978

„Există în activitatea mea două teme care mă pasionează – mai declara exigentul sculptor – și pe care le reiau periodic, pentru că nu am ajuns încă la o exprimare care să mă mulțumească: Maternitatea și Muzica. Sunt teme legate de sentimente adânc omenești, cu o rezonanță deosebită în sufletul oamenilor“. Astfel, pornind de la realitate, Irimescu a ajuns cu vremea la forme îndelung decantate, de o frumusețe aparte, armonioase, epurate de accidental. Dura materialitate a bronzului (materialul său preferat) apare sensibilizată printr-un modelaj subtil, care conferă lucrărilor sale o elansare, o fluiditate ce le spiritualizează. Jocul echilibrat al volumelor unduioase, alungite, pe ale căror rotunjimi grijuliu finisate alunecă iradioasă lumina, angajează un expresiv dialog cu spațiul înconjurător.

De câțiva ani, artistul a trecut la o simplificare și mai accentuată a formelor, înlăturând amănuntul de suprafață, prisoselnic, dar păstrând întotdeauna și chiar amplificând stringența compozițională, ritmul, într-o continuă înnoire a mijloacelor de expresie a căror modernitate tinde totuși spre rigoarea clasicismului, spre sinteza dintre senzoriu și rațiune. Predilecția pentru suprafețele curbe, blând rotunjite, asigură lucrărilor sale un remarcabil dinamism compozițional, o armonioasă articulare a volumelor, ce se înscriu într-un elegant decorativism. Prin această eliminare, interpretare și mai ales construcție, adică riguroasă arhitecturare, artistul urmărește reliefarea unor idei, exprimarea unei vitalități plene, prin care exteriorizează sentimentul de prea plin al inimii, așa cum îl întâlnim în bogatul ciclu purtând titluri ca *Duet*, *Orgă*, *Trio*, *Harpă*, *Concert*, *Muzică*, *Cvartet*, *Femeia cu chitară*, *Muzică preclasică*, *Centaureasă cântând* și altele, de o sensibilitate nuanțată, în care frumusețea formei se îmbină organic cu simplitatea, fiecare dintre ele punându-i însă autorului spre rezolvare dificultăți pe care le învinge într-un dificil dar pasionant proces creator.

Reîntoarcerea sa la aceleași obsedante preocupări, cum este cea pentru muzică, se face la el firesc, dintr-un impuls lăuntric, din dorința de a găsi o expresie cât mai adecvată temei, de a ajunge la o forță maximă de convingere și emoționare. Își fac aici loc fantezia, imaginația creatoare, afirmarea spiritului inventiv, gândirea artistică elevată, prin care depășește coordonatele tradiționale, înnoindu-se neconținut, învingând inerția, stagnarea.

De regulă, își concepe aceste lucrări pe verticală, conferindu-le o anume monumentalitate simbolică, o măreție și o demnitate neînfrântă de vicisitudinile vieții. S-ar putea spune că, în tratarea lui Irimescu, aceste personaje dobândesc semnificația unor coloane pentru un imaginar templu al umanității, pe care acest spirit mereu iscoditor, de o tinerețe spirituală reconfortantă, îl clădește cu un calm olimpic, ridicând an de an noi impunătoare prezențe în spațiu, ale căror forme esențializate tind spre aflarea unei cât mai mari expresivități a limbajului.

Marin Mihalache, 1980

Irimescu face parte dintre acei artiști pentru care reconsiderarea continuă a propriilor mijloace de expresie, complementare în suma lor finală, în parcursul lor privit retrospectiv, înseamnă manifestarea imperioasă a personalității polifonice în raportul ei cu viața: experiență; și cu arta: rezultatul concret al acestei experiențe. Ansamblul operei e comparabil cu edificiul muzical al unei fugi în care propozițiile se succed logic, se întrepătrund, sunt reluate și mereu dezvoltate armonios.

Dacă, din momentul afirmării sculpturii moderne românești, la sfârșitul secolului trecut, se poate distinge o dualitate a orientării: linia clasică, Ion Georgescu, și linia romantică, Ștefan Valbudea, și dacă se poate demonstra (Ion Frunzetti) că aceeași dualitate va fi surprinsă în evoluție ascendentă: Brâncuși – Paciurea, atunci Ion Irimescu confirmă aliajul tipurilor clasic-romantic în „etatea” lor barocă, etate indicată de permanenta analiză a „regulilor”, de perfecționarea lor. Cum arta fără viață este pentru artist simplu artificiu, oricât de superb ar fi acesta, punctul de pornire al procesului său de creație este realitatea, societatea, și anume societatea contemporană.

Horia Horșia, 1989

Taina artei sculpturii lui Ion Irimescu nu-i nevăzutul și necuprinsul, ci Frumusețea, pe care o descoperim de fiecare dată în opera sa când o privim. Îmi place să privesc de aproape, mai de aproape un portret, un tors, gândindu-mă că începutul faptului creator este teribil de greu și tulburător, chiar pentru marii artiști, iar imaginea pe care o privim ne dă un sens și ne trimite către inefabilul Artei, către ceea ce înseamnă autenticul, elementul permanent al trăirii artistice. Mă uit la dăruirea și patosul artistic ale lui Irimescu, modelate în unitatea formei, a bronzului fierbinte, turnat în pauze și plinuri, în ritmuri de volume și-n despuieră rece a marmorei tăcute. Ce anume energii și taine ale locurilor natale, purtate în ascunzișurile ființei sale, s-au transferat în spațiul sculptural, creat de marele artist Irimescu de-a lungul unei vieți? Irimescu este unul dintre aceia care o viață întregă a creat Frumusețea, muncind și astăzi, la nouăzeci de ani, creând artistic ipostaze noi ale spiritualității imaginii, precum aveau încă de creat Michelangelo și Tițian. Desenul lui Irimescu mă duce cu gândul la rigurile înălțimii

spirituale ale marii Renașteri până la modernii secolului douăzeci. Prin desen, artistul a înțeles simplitatea, sinteze și măiestria Naturii. Ele construiesc marea operă a lui Irimescu.

Vasile Grigore

Hărăzit de către un destin istoric de a converti, parcă, întreaga marmură carpatină și tot bronzul dacic în statornică perfecțiune, sculptorul Ion Irimescu, prezent, pe mai departe, în atelierul său în care, asemenea unui patriarh biblic, își mângâie patern, cu ochii și palma, generații succesive de întruchipări ale unei populații nemuritoare, a dăruit retinei și planetei un codru de tăcere și un ocean de gândire, amândouă zămislite din huma și sufletul acestui pământ.

Prin tematica sa variată, ca și prin fărâma de mișcare rămasă mereu netopită în statuar, creația sa nu are în ea atotputernicia unei ireversibile împietririi sortită a supraveghea, milenii după milenii, asemenea unui Memnon al deșertului, neastâmpărul repetabil al soarelui, ci poartă în sine, ca o respirație nevăzută, vibrația ascunsă a unor plecări, a unui zbor ce uneori pare a se desface, iar alteori a se cumiți. De aceea, meditănd la ea, ai sentimentul că se găsește la frontiera dintre statornicie și aripi, că s-ar constitui ca un loc geometric ontic între pigmalionism și Meșterul Manole, între o „Pasăre măiastră“ și o „Cumințenie a pământului“. De aici afinitatea artei irimesciene la vibrația imponderabilă a muzicii, de aici și atracția continuă pe care a resimțit-o pentru mirajul orfic. „Există în activitatea mea – spunea artistul – două teme care mă pasionează..., Maternitatea și Muzica“. Două teme care ascund în ele nepotolita sete a materiei de a evada spre frontierele, mereu expansive, ale spațiului.

Creația maestrului Irimescu se interferează sensibil cu atributele de semnificație ale artei sunetelor, ceea ce conferă operelor sale o anumită muzicalitate, care se alătură, într-o tectonică ascensională, la tratarea directă a acestei teme. Se poate vorbi, astfel, despre creații generate sub tangența unei declarate melofilii, precum și despre aspectul de muzicalitate al întregii sale opere.

Tematica muzicii ocupă un loc principal în întreaga sa creație. În seria, atât de bogată, a portretelor, figurează și nume de muzicieni, cu unii dintre aceștia autorul având, de-a lungul vieții, legături strânse de prietenie. Un număr considerabil de lucrări surprind ipostaza propriuzisă a muzicii, cea a oficierii actului interpretativ, prin care ființa umană atinge cristalii de aur de aer din jur, transmițându-le neastâmpărul ei existențial, fie prin emisie vocală, fie prin mângâierea fugară a corzilor. Folosirea unor alegorii încărcate de bogate sensuri e întâlnită des. Sunt acele grupe de interpreți la care procesul metamorfozare este mai adâncit, păstrându-se, însă, cu o aceeași subtilă geometrie a sugestivului, ipostaza de finalitate a muzicii. Distinct de acestea, se constituie grupul structurilor-simbol cu conținut muzicofil. Se folosește, acum, acel algoritm al artei sunetelor, fie sub forma unor apoteoze emblematice, fie apelându-se la un figurativism-metaforă. Ființând, parcă, la frontiera dintre lumea întruchipărilor plastice și cea a plâsmuirilor din sonorități, „Elegiile“ sale îmbină fericit fluenta cu așteptarea, picăturile de timp, neostoita devenire. Acum, elegiacul devine meditație, iar mirajul vibrațiilor, clepsidră. Poate tocmai de aceea maestrul a gândit că la capătul unei răscruci de la care începe cel de al doilea drum înspre veșnicie – Monumentul funerar din Cimitirul de la Oprișenii Fălticenilor – nu trebuie să privegheze decât un astfel de simbol, acel al unei curgeri continue, oprită pe loc doar pentru o clipă de recviem. O ultimă grupare de lucrări melofile cuprinde pe acelea la care

componenta cu trimitere muzicală ocupă un loc secundar, având acum doar o funcție decorativă. Din toate aceste serii de creații emană apropierea de suflet și de modalitate estetică pe care maestrul Irimescu a manifestat-o permanent față de arta sunetelor. Până aici, interferențele sunt numai exterioare, declarate direct și sincer de către un făuritor de frumos care s-a simțit atras deopotrivă și de baletul imponderabil al aerului, ca și de statornicia, cu gust de veșnicie, a rocilor.

Creația irimesciană, însă, cuprinde în ea mai mult decât doar această atitudine de pelerinaj sentimental și de beatificare plastică a lumii lui Orfeu. Asemenea unui renescentist, maestrul operează osmoze multiple între ele, care par a fi dominat permanent și simultan actul său demiurgic. Capacitatea tuturor telor de a realiza „sinteze de frontieră” și de a-și împrumuta între ele acele modalități de lucru care prezintă o anumită polivalență, se concretizează plenar în opera acestui artist ce aparține, într-o egală măsură și unei viziuni eleate, ca și uneia heraclitiene, singura deosebire fiind doar aceea că destinul i-a încredințat, la început, să mănuiască o daltă și nu o liră. Așa cum se poate vorbi de sculpturalitate în „Infernul” lui Dante, de picturalitate în „Fantastica” lui Berlioz sau de o caligrafie melodică în poezia lui Eminescu, la fel se pot detașa și din creația lui Irimescu atribute de estetică muzicală. Sunt atribute care acoperă integral spectrul de creativitate al artei sunetelor, unele fiind cu trimiteri constructive – de singularitate (ritm, melodie), de pluralitate (armonie, polifonie) sau de substanțialitate (timbru, tonalitate) – structurale (forme deschise sau forme închise) și estetice – sincronice (constatative, confruntative) sau diacronice (stilistice, hermeneutice).

Ritmul își găsește în creația sa una din cele mai fericite rezolvări ale artei contemporane. Alternanțele dintre plinuri și goluri, penumbre și scânteieri sau zboruri și cumintiri conduc subtil și determinant, atât mâna maestrului, cât și privirile noastre. Există atâta cadență în toate, încât dacă am expune, pe o imaginară esplanadă, întreaga plăsmuire plastică a artistului, ea s-ar constitui într-un uriaș tot, perfect armonic și de sine stătător, orideunde acesta ar fi privit.

Lirismul melodic reprezintă nota dominantă a acestei creații care, în ansamblul ei, nu e nici fanfară și nici percuție, ci un continu recital coral sau de corzi, desfășurat de întinderea unor partituri intime pentru soliști sau grupuri de cameră. Linearitatea curbă a contururilor, finisajul, aproape molecular, al unor suprafețe sau creionări, puritatea de epidermă a marmurei, ca și frecvența preponderentă a unei viziuni figurative, conferă operei sale o melodicitate mult mai de vioară decât decât de claviatură, desfășurată, când „largo”, sau într-un „allegro” ponderat, când apelând la tremurul înfiorat al „trilului” sau la alunecarea abruptă a unui „glisando” [...] Muzica lumii și creația lui Irimescu, două lumi cu destin aparent, diferit dar cuprinse, totuși, de o aceeași înfiorare demiurgică. Una e neastâmpăr liniar, cealaltă, cumintenie concentrică. Prima nu știe ce înseamnă spațiul, așa cum celei de a doua timpul îi este străin. Una e zbor fără odihnă, în vreme ce opera celuilalt e o odihnă între două zboruri. Și arta drumului fără popas, ca și aceea a popasului statornic, se întâlnesc mereu, ca sens și se presupun, întotdeauna, ca esență existențială. Și marii artiști ai lumii au simțit acest lucru ca pe o permanență a propriilor lor bătăi de inimă. Artă lui Irimescu visează neastâmpărul pentru un alt ceva, așa cum „Ciacconna” de Bach caută, parcă, un pisc înalt, pe singurătatea căruia să-și liniștească augustele sale aripi.

Părăsind, după un pios pelerinaj, „Muzeul Tăcerii” din Fălticeni, plecăm de acolo cu impresia că, asemenea unei legende necunoscute încă de noi, întruchipările de cristal al acestuia coboară, seară de seară, din locurile lor, spre

a se dăruir mirajului galactic al unui dans nocturn după care o dată cu venirea zorilor se reîntorc la cuminenia lor trecătoare, purtând cu ele, însă, nepotolita nostalgie a cerului pur.

Gheorghe A.M. Ciobanu, 1994

Fălticeni, urbe tihnită, copleșită de verdele livezilor și frumusețile primăverii sau de melancoliile toamnei, a intrat în panteonul național prin fii săi, personalități reprezentative ale culturii românești.

Din acest loc binecuvântat de Dumenzeu s-au ridicat scriitori și poeți, actori, artiști plastici și muzicieni.

Purtând amprenta originalității și a genialității, pictori, graficieni și sculptori au înscris o pagină nemuritoare în cartea culturii naționale, în ale cărei ierarhii de valori un loc aparte îl ocupă sculptorul Ion Irimescu.

Cu generozitate și noblețe sufletească, maestrul Ion Irimescu a dăruit orașului copilăriei și tinereții sale partea reprezentativă a creației proprii, organizând la Fălticeni o colecție completă și unitară; muzeul de artă ce-i poartă numele are un patrimoniu de o valoare artistică inestimabilă, sculptură și grafică, majoritatea desenelor fiind incluse în prezentul album care îl ajută pe vizitator să pătrundă în laboratorul creației artistului.

La acestea se adaugă și o bibliotecă de artă ca fond documentar cu peste 1500 volume și o colecție de pictură în dezvoltare, dintr-o selecție a celor mai valoroși artiști plastici contemporani, constituită într-o Galerie de artă românească în clădirea din incinta muzeului.

Prin opera sa și prin ctitoria de la Fălticeni, Ion Irimescu se înscrie în marea artă europeană a veacului nostru, integrând meleagurile natale în circuitul de valori culturale universale, Muzeul ION IRIMESCU nefiind mai prejos de cele consacrate lui Rodin, Bourdelle, Picasso, Dali, Matisse.

Parafrazându-l pe un alt ilustru fiu al urbei, pe Horia Lovinescu care spunea „că se și poate muri de dorul Fălticenilor“, conchidem că sculptorul Ion Irimescu, „legat fiind prin firul nostalgic al amintirilor ce însoresc cu raza lor anii frumoși, la început de viață și de învățătură“, a dat localității o aură de noblețe spirituală, act comparabil cu cel al lui Dante și Michelangelo pentru nemuritoria lor Florență.

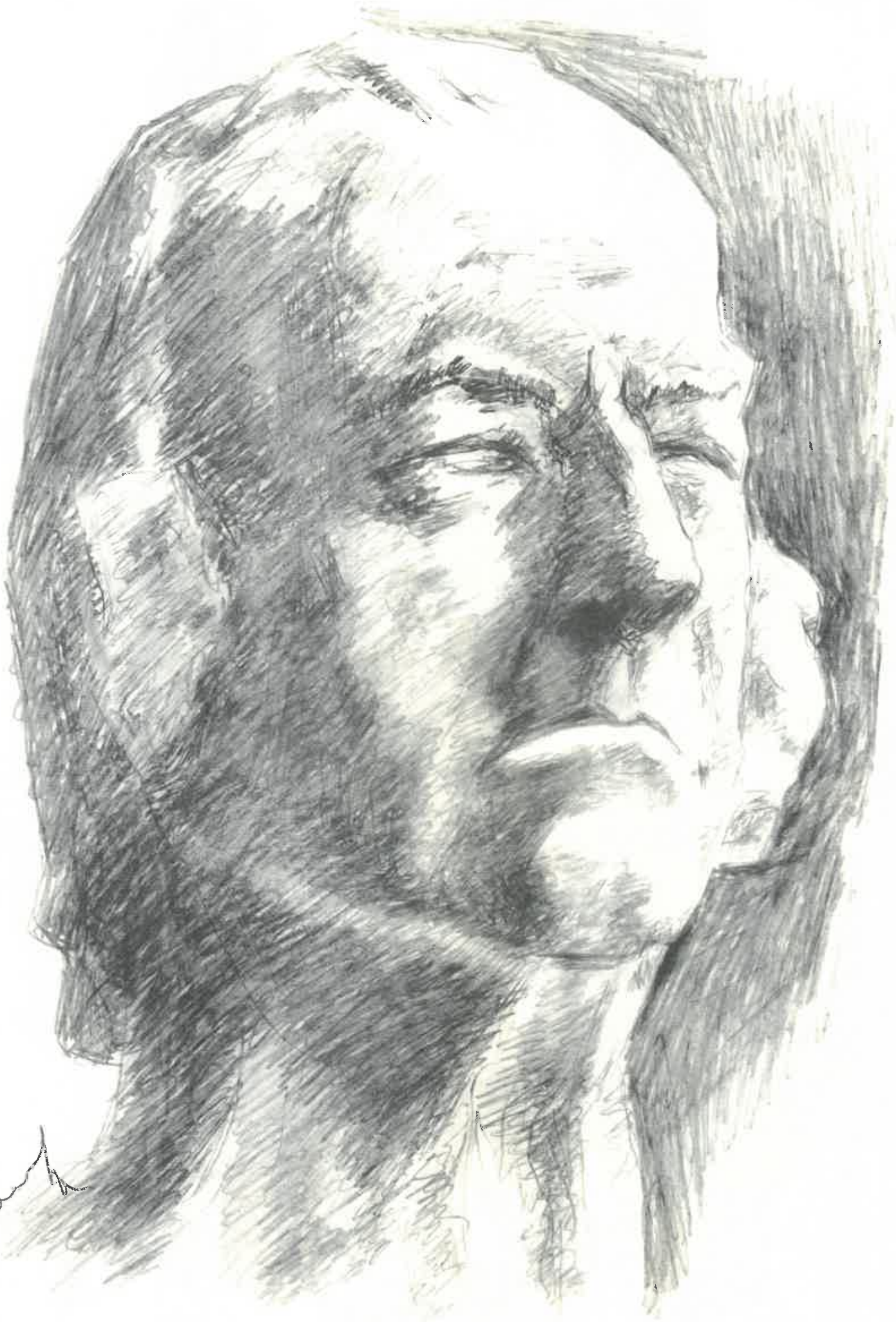
Gheorghe Dăscălescu, 1994

Handwritten signature or mark, possibly reading "P. Simon" or similar.

Handwritten signature

Meditații ale artistului despre artă

DESENUL

Foarte mulți cunoscuți mi-au pus întrebări în legătură cu desenele mele. S-a întâmplat să-mi pun și eu însumi întrebări în legătură cu aceeași chestiune. Probabil că nu toate întrebările acestea, ale lor și ale mele, se dovedeau întrutotul necesare și oportune, dar nu asta e important. Importantă e tentația desenului, chemarea spre desen, nevoia imperioasă de exprimare prin desen.

Uneori produce rumoare faptul că un sculptor mai are și obiceiul să deseneze, devenind în felul acesta „un sculptor care desenează“. Un fel de caz, un fel de abatere de la profesie. Unii exclamă întocmai când e vorba de „un pictor care sculptează“. Ne obsedează senzaționalul. Poate că mirarea e legitimă, împrejurarea lasă oarecum o impresie de exotism. Dar, de fapt, lucrurile stau altfel. Ca orice desen, desenul sculptorului poate fi prost sau bun – și atunci criteriile de judecare a lor sunt cele convenite. Mai poate fi acest desen al sculptorului – simplă notație, eventual proiect al vreunei lucrări și, abia pe urmă, studiu sau creație autonomă. Dacă nu cumva enumerarea se poate inversa.

E posibil ca toate aceste categorisiri să fie strict subiective. Nu văd nimic rău în asta. Toată arta e subiectivă, de ce n-ar fi la fel și meditațiile asupra artei? Discutând despre desen ca alternativă plastică, o fac pornind de la experiența mea, asumându-mi cu strictete eventualele erori sau insuficiențe ale confesiunii.

Linia este cel mai concentrat adevăr al imaginii. Începutul artelor. Am folosit linia ca pe o șansă: șansa de a mă apropia de esență. Suma acestor linii a însemnat totdeauna o imagine, poate chiar forma unei viitoare lucrări sculpturale. Dar tot atât de bine putea însemna obsesia unei mai vechi sculpturi, nu o simplă reluare a motivului modelat sau cioplit, ci doar păstrarea unui anumit suflu care generase cândva artă, dar nu se epuizase. Sau, pur și simplu, o modalitate de meditație, un prilej de exprimare a unor stări. Sau surprinderea spontană a unei fizionomii, a unei reverii, a unei expresii, a unei sinteze, a unei priveliști – reale sau imaginare. Sau câte ceva din tot ceea ce am enumerat până aici. Dar, la urma urmei, cine stă să calculeze procente în acest domeniu? Relevant este desenul.

Și tot atât de relevant este faptul că între desen și sculptură nu există, cred, nici o contradicție. Situația nu oferă elemente incompatibile. Deliciul divergenței nu prea poate fi degustat de către cei dispuși s-o facă, pentru că din punctul meu de vedere, în legătură cu ceea ce crez eu, sculptura și desenul sunt în relație de convergență. Este vorba de două exprimări artistice autonome și convergente. Judecarea lor, dacă se găsește cineva care să fie animat de această pornire, trebuie făcută cu aceleași unități de măsură.

Desenul este mai propice stărilor sufletești. Elaborarea este mai rapidă, fantezia mai promptă. Desenând, mă grăbesc să nu pierd străfulgerarea unei impresii, a unei idei, a unei fantasme. Și sculptura se dezvoltă tot în aceste direcții, numai că lutul sau lemnul au răbdarea lor, mai mare decât a creionului, lucrarea desfășurându-se într-un ritm care comportă reformulări nu o dată esențiale. Între

două sculpturi, desenul pare o mărturisire inevitabilă, delicată și necesară. Am încercat alternanța aceasta panotând muzeul din Fălticeni: sculpturile constituie acolo cadrul în care se succed desenele, iar acestea, la rândul lor, asigură sculpturilor o ambianță întregitoare, reconfortantă, complementară.

Este desenul o categorie efemeră? Are el cumva soarta lucrului neterminat? Dar bine, lucrarea de artă are viața ei, destinele nu pot fi cunoscute decât după consumarea lor! Artistul știe doar când își începe opera, nu va ști însă niciodată cât de devreme sau cât de târziu o va termina sau dacă nu o va termina niciodată.

Desenând zilnic mă mențin în permanență între oameni. Chiar singurătatea atelierului e mereu populată de oameni, de alternative umane, de esențializări omenești. În calitatea mea de călător neobosit prin lume, am zăbovit desenând în fața unor priveliști pe care le-am socotit definitorii prin acele lumi. Și totdeuna, sub urma creionului sau a tușului, sub vibrația culorii ajutătoare, am omagiat omul care crease ceea ce vedeam, chiar dacă omul nu apare în cadru.

Îmi place să cred că desenele mele au mișcare. Că portretele sunt spiritualizate și transmit sentimente, că fizionomiile nu declamă ci meditează. Ideea maternității, primordială și sacră pentru specia umană, își află o perfectă conexiune în revelațiile muzicii sau ale dansului. Din frânturile existenței arta poate compune o lume fantastă, cu împletiri de atitudini bizare, dar total plauzibile datorită structurii omenești atât de dăruită visului. Astfel se naște ceea ce, în plan artistic, numim compoziție, iar în plan cotidian – întrepătrunderea existențelor.

Încordarea anatomică, grațioasă dar puternică, niciodată flască, mă pasionează în exercițiul meu grafic neîntrerupt. Bănuiesc că aici se întâlnesc perfect sculptorul cu desenatorul. Desenul poate realiza impecabil senzația volumului. Savurez reușita dacă reușesc în direcția asta. Din lumini, din umbre, din racursiuri, din obsesia monumentalului, dar și din delicatețea peniței care surprinde – să zicem – catifelarea unui nud, din toate acestea se pot naște forme care, printr-o anume solicitare artistică, își pot determina un imaginar loc în spațiu nu neapărat pe hârtia plană și îngăduitoare.

Spuneam mai demult că, în general, arta vibrează datorită celor mai tulburătoare pasiuni omenești: biruința, înfrângerea, durerea, bucuria. E mult pentru un singur artist? E puțin pentru un om înzestrat cu harul artei? Cred că nu numai artistul însuși poate da un răspuns total asupra operei pe care o realizează. O fac mai mulți. De altfel, nu odată, descoperim nepotriviri evidente între intenția autorului și semnificațiile puse în discuție de către cei care au bunăvoința de a explica opera respectivă, din perspectiva esteticianului. Așa că adevărul în această privință este foarte elastic și, din fericire, la îndemâna fiecăruia.

Nici nu văd de ce ar trebui să fie altfel. Nu este ușor să delimitați teoria desenului de ceea ce unora le place să numească ansamblul concepției mele creatoare.

Sculpturile amintesc, cred, linia fermă a desenelor. Desenele, la rândul lor, evocă reliefurile categorice ale sculpturii. În fața privitorului, nici o modalitate a expresiei artistice nu are circumstanțe atenuante.

Mi se pare foarte normal.

UN PUNCT DE VEDERE

Imaginației îi sunt tributar într-o vizibilă măsură, în multe dintre lucrările mele. Ea îmi deschide permanent noi orizonturi spre libertatea spiritului inovator, spre acea libertate neconformistă, care mă eliberează de unele prejudecăți atât în sculptură cât și în desen.

Dar, în același timp, sunt tributar și viabilității contactului permanent cu marile resurse informative, pe care le oferă natura și realitatea.

Pe această traiectorie, și-au disputat întâietatea imaginația și realitatea. Dispută încheiată la egalitate în deplină conviețuire. Și una și alta, în aceeași măsură își dau mâna într-o unitate logică în conturarea unei idei, ancorată într-o viziune interpretativă, structurată de sensurile realității.

Acesteia îi acord rolul de factor germinator, al unor interpretări ce aparțin stilului ce-mi va contura forma de exprimare, atât în sculptură cât și-n desen.

Dar, cu toată abandonarea protezelor, a disciplinei pornite din cunoașterea anatomiei – realitatea rămâne punctul de plecare necesar descifrării în miezul ei a unor sensuri noi, câteodată transfigurate, dar împrăpătate mereu de resursele inepuizabile ale realității.

HIMERELE NOPTII

Iluzii persuasive ale unor înfăptuirii creatoare pe care nu le poți realiza. Năluci efemere ivite între vis și coșmar; fantome ale văzduhului întunecat al nopții sfâșiind liniștea somnului cu amăgirea unei vagi speranțe.

Lucrarea pe care ai lăsat-o seara, clătinându-se între eșec și reușită nu a fost decât o himeră care, în negura nopții, ți-a plimbat prin celulele creierului iluzii ce se topesc trist și descurajator, odată cu zorile, în pragul unei dimineți cu soare.

MUZICĂ

„Există în activitatea mea două teme care mă pasionează și pe care le reiau periodic, pentru că nu am ajuns încă la o exprimare care să mă mulțumească: *maternitatea* și *muzica*. Sunt teme legate de sentimente adânc omenești, cu o rezonanță deosebită în sufletul oamenilor.

ALTE CÂTEVA VORBE DESPRE DESEN

Desenul a contribuit ca factor activ și indispensabil la nașterea și evoluția spectaculoasă ale creativității celor patru mari arte universale: arhitectura, pictura, sculptura și grafica.

În evoluția mea, desenul mi-a fost sămânța din care au rodit primele mele începuturi în sculptură.

De la desen, a început tentația de a sta de vorbă cu materia docilă a lutului. Tentația pornită nu dintr-un oarecare talent, ci datorită mai curând unui virus moștenit în sânge de la străbuni îndepărtați, virus ce m-a îmbolnăvit pentru totdeauna de o meteahnă pe care am purtat-o mereu ca un destin implacabil până astăzi, când longevitatea mi-a îngăduit să trec peste hotarul celor 90 de ani.

PREOCUPĂRI PE PARCURSUL ACTIVITĂȚII MELE ÎN SCULPTURĂ

Destinul mi-a hărăzit o viață lungă, fiind mereu pasionat de neastâmpărul unui meșteșug pe al cărui anevoios drum, de nenumărate ori, entuziasmul mi-a fost supus la încercările unor îndoieli care, insinuant, s-au strecurat în gândurile mele – îndoieli benefice – ce mi-au solicitat mereu efort și perseverență, stimulându-mi strădaniile de a străbate meandrele atât de întortochiate și capricioase ale artei.

Sculptura ca, de altfel, oricare alte preocupări ale spiritului creator, este o meserie pentru care trebuie să ai în primul rând o vocație, și care implică o serie întreagă de însușiri, cum ar fi: pasiunea, o muncă îndârjită, perseverența, încrederea în posibilitățile ce-ți aparțin, toate conturându-ți personalitatea, precum și acea voință permanentă de a străbate unele bariere ale vieții, ce de multe ori sunt atât de dureroase.

Voința și pasiunea au fost factori permanenți, ce m-au călăuzit în activitatea mea atât în sculptură cât și în desen, o perioadă lungă de aproape opt decenii pe parcursul cărora am realizat palmaresul întregii mele creații din care o însemnată parte constituie fondul muzeului ce-mi poartă numele.

Acel drum lung de muncă neobosită, închinată unui ideal, unui vis persuasiv în atingerea unor năzuințe poate îndepărtate de puterile mele, a început în adâncul timpului atunci când eram înflăcărat de elanul tinereții, la 24 de ani, și a continuat fără întreruperi până astăzi când sunt în ajunul celor 93 de ani de viață.

Pe parcursul trăirii mele, s-au înșirat bucuriile speranțelor împlinite, precum și gustul amar al înfrângerii și al necazurilor de tot felul; nu de puține ori mi-a fost dat să suport încercările unor vicisitudini, din fericire trecătoare, dar greu de suportat în momentul trăirii lor. Ca student am înfrânt greutățile existenței, făcând seara figurație la Teatrul Național din București.

Ca soldat mobilizat, am participat în război, până în îndepărtatele stepe rusești.

După ce m-am întors ca fost bursier de la Paris, valul vitreg al realității din acea vreme m-a purtat prin diferite orășele provinciale în calitate de profesor suplinitor de desen și caligrafie și, odată, chiar de gimnastică. Dar, în toate aceste triste „viligiaturi“ eu rămâneam totuși sculptor și ca atare purtam în permanență cu mine lada cu pământ de sculptură, precum și tot utilajul de atelier.

În acești ani, cu toată atmosfera atât de potrivnică desfășurării activității mele ca artist eram prezent cu lucrări de sculptură și grafică la toate expozițiile saloanelor oficiale din București, cu care prilej am obținut nenumărate premii, fie ale Ministerului Artelor, fie din partea altor instituții, precum și marele premiu – C. Hamangiu – al Academiei Române.

Munca este însuși sensul vieții. Prin muncă, nu trebuie înțeles în cadrul de față aceea de salahor, ci o întreagă complexitate spirituală, culturală și informativă, în care se plămădește anevoiosul proces al creației ce face să ia ființă o operă de artă.

În singurătatea atelierului, se petrec câteodată momente dramatice pentru acei a căror voință și încredere în posibilitățile lor năzuiesc mereu spre depășirea greutăților meseriei, calea spre perfecțiune fiind plină de obstacole anevoios de trecut.

Atelierul este un templu al gândurilor creatoare unde dimineța intri înflăcărat de iluzii și speranțe, iar seara, adeseori, îl părăsești copleșit de înfrângere, având totuși speranța că poate mâine vei reuși.

Orice lucrare începută are adeseori, pe parcursul realizării ei, un punct critic de la care, ori găsești drumul firesc de a o realiza, ori te încurci în căutări sterile, îndepărtându-te treptat de momentul finisării. Și atunci nu-ți rămâne decât înțeleapta hotărâre de a abandona.

Muzicalitatea unei sculpturi nu este legată neapărat de tematica ei, ci, mai curând, de conținutul metaforic al unei idei sau al unei stări emotive, la fel de melodică și de sugestivă ca și armoniile muzicale ale unui concert.

În sculptura evadată din claustrarea materialelor în care este exprimată, în ciuda virilității ei puternice, vibrează sentimente calde, adeseori pline de poezie. Când am pășit prima dată ca student pragul Academiei de Arte, am fost îndemnat, nu de gândul însușirii unei meserii, cu scopul de a-mi asigura un mijloc oarecare de existență. A fost o pornire instinctivă care m-a îndemnat spre orizonturile atât de captivante ale artei, spre acele mirifice posibilități ale sculpturii de a figura, prin forme și volume, imagini spațiale cu referiri la viață, la oameni și animale, subiecte constante ce mi-au irigat preocupările pe drumul lung al întregii mele activități.

ION IRIMESCU,
14 iunie 1994